

Teach us to care and not to care (T.S. Eliot)

Een onderzoek naar motivatie en betrokkenheid van leerlingen

Eindrapportage over het praktijkonderzoek in het kader van de leerroute:

Master SEN Gedragsspecialist.

Module GS10 Leer en onderzoekslijn: Meesterstuk en Afstuderen

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg, Tilburg.

2010-2011

Daniëlle Tenbúlt

Studentnr: 2150026

Begeleid door: Karin Diemel

Lesplaats: Nijmegen

Teach us to care and not to care

(T.S. Eliot)

Als iets niet werkt, leer ervan en doe iets anders.

Als iets lukt, geef het door en draag het uit.

(Cauffman & van Dijk, 2009)

Als je de lat te hoog legt moet je er altijd onderdoor.

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave.....	3
Samenvatting.....	5
Inleiding.....	6
<u>Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling</u>	9
1.1 De aanleiding.....	9
1.2 De probleemstelling.....	10
1.2.1 Doelstelling van het onderzoek.....	10
1.2.2 Doelstelling in het onderzoek.....	10
1.3 Deelvragen.....	10
1.4 Waar en met wie vindt het onderzoek plaats?	11
1.5 De huidige situatie: Groepsanalyse.....	11
1.6 Gewenste situatie	13
<u>Hoofdstuk 2: Theoretisch onderzoek</u>	14
2.1 Gedrag en verantwoordelijkheid.....	14
2.2 Groepsvorming	15
2.3 Klassenklimaat	17
2.4 Kwaliteiten van de leerkracht	17
<u>Hoofdstuk 3: Onderzoekmethodologie</u>	20
3.1 De onderzoeksmethodiek.....	20
3.2 De opzet van het onderzoek	20
3.3 Verantwoording van de materialen.....	21
3.3.1 Verantwoording van de keuze van Kids Skills in combinatie met Survival kit voor leerkrachten.....	21
3.3.2 Kinderkwaliteitenspel.....	22
3.3.3 Het sociogram.....	22
3.3.4 Interactiewijzer.....	22
3.4 Het logboek	22
3.5 Ethiek, validiteit en betrouwbaarheid	23
<u>Hoofdstuk 4: Dataverzameling en analyse</u>	24
4.1 Dataverzameling en analyse omtrent het gedrag van de leerlingen.....	24
4.1.1 Norming en Stormingsfase.....	24
4.1.2 Performingsfase.....	26
4.1.3 Normingsfase II.....	28
4.1.4 Performingsfase II.....	29
4.2 Groepsanalyse.....	31
<u>Hoofdstuk 5: Data interpretatie</u>	33
5.1 De opbrengst van het onderzoek.....	33
<u>Hoofdstuk 6: Evaluatie</u>	35
6.1 Wat was aan de orde?.....	35
6.2 Hoe heb ik het onderzoek ervaren en wat heb ik ervan geleerd?.....	35
6.3 Wat levert dit op met het oog op de toekomst?.....	36
Nawoord.....	37

Literatuur.....	38
Bijlagen.....	40
I Sociogram April 2010/oktober 2010/ april 2011.....	41
II Vragenlijst pedagogische stijl en interactioneel leraar gedrag.....	43
III Verslag gesprekjes naar aanleiding van het kinderkwaliteitspel.....	45
IV Verslag groepsgesprek directeur.....	48
V Logboek.....	51
VI Observaties naar aanleiding van groepsanalyse.....	62

Samenvatting

In dit onderzoek stond het denken en handelen van de leerlingen en de leerkracht centraal. Ik, als onderzoeker en als leerkracht, hanteerde de visie dat wanneer de kinderen inzicht verwerven in hun eigen gedrag het klassenklimaat positief zou veranderen. Dit zou veel effect hebben op zowel de sociaal-emotionele ontwikkeling als op de cognitieve ontwikkeling van de kinderen. Een kind kan alleen presteren als het zich veilig voelt binnen een groep. De verwachting was, dat de oplossingsgerichte benadering veel perspectief zou kunnen bieden. Vanuit de verwachting dat alle leerlingen hierbij betrokken moesten zijn, is het onderzoek uitgevoerd in de gehele groep en heb ik me niet beperkt tot één enkele of een aantal leerlingen.

Zo ontstond de onderzoeksvraag: *Hoe kun je een klas creëren waarin kinderen betrokken en gemotiveerd zijn om er zelf iets van te maken?* Tijdens het onderzoek, toen ik aan het werk ging met de leerlingen, kwam ik erachter dat ik niet alleen naar de leerlingen moest kijken.

Juist de begeleidende rol van de leerkracht is erg belangrijk. De deelvraag 'wat voor een leerkracht ben ik' en 'wat voor een leerkracht heeft zo'n groep nodig' werden ineens erg belangrijk.

Ik ben aan de slag gegaan om vooral een goede relatie te verkrijgen met de leerlingen. De begeleiding werd op een oplossingsgerichte wijze vormgegeven. Op deze manier heb ik de kwaliteiten van de groep kunnen benutten. Er kwamen kansen op ons pad en die hebben we gezamenlijk uitgewerkt.

Geconcludeerd kan worden, dat er in dit onderzoek sprake was van een positief effect op de groep. Ze hebben geleerd om goed samen te werken en het klassenklimaat veranderde in positieve zin.

Ondanks dat dit subjectieve begrippen zijn en dat er sprake was van een leerkracht- leerling situatie, werd het effect voor meerdere partijen zichtbaar. Geconcludeerd mocht worden, dat het handelen van mij, als de leerkracht, weldegelijk invloed heeft op de betrokkenheid en de motivatie van leerlingen.

Inleiding

Op dit moment ben ik werkzaam op een reguliere basisschool. We zijn de enige school in een klein dorp. De inwoners zijn voor een groot deel van Nederlandse afkomst. Van oudsher is het een arbeidersdorp en op dit moment is het nog steeds een klein dorp. Het heeft een hechte kern van mensen die erg betrokken is met het dorp en met de school. Dit is wel aan het veranderen, want er komen steeds meer mensen van buitenaf wonen. Het team bestaat uit ongeveer 20 mensen, van conciërge tot directeur. De school heeft 9 groepen. Op onze school hebben we de volgende visie:

Onze school is een huis en wij willen graag veerkrachtige huizen van kinderen bouwen die tegen een stootje kunnen en regen en wind kunnen doorstaan. Wat maakt een huis sterk en wat doet het huis wankelen? Hoe zorgen we voor sterke fundamenten en in welke kamers zijn wij bezig tijdens het onderwijs op onze school? Groei hangt samen met zes factoren, die als kamers in het huis ondergebracht zijn.

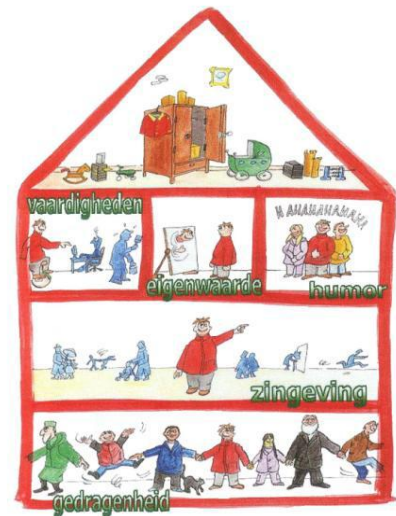

Fig1
Schoolgids

1. **Gedragenheid:** "Ze zien me graag".
We willen graag dat alle kinderen op onze school gezien worden, dat maakt kinderen sterk en veerkrachtig. Kinderen moeten voelen dat wij er voor hem of haar zijn, dat zij ons kunnen vertrouwen.
2. **Zingeving:** "Ik vind mijn weg wel".
Kinderen zijn altijd op zoek naar het waarom van de dingen. Daar willen we graag bij aansluiten. We willen kinderen meegeven wat de zin is van datgene wat we doen en waar het toe bijdraagt..
3. **Vaardigheden:** "Ik kan het zelf".
We vinden het belangrijk dat de school verschillende sociale en probleemoplossende vaardigheden aanbiedt, naast de technische en intellectuele vaardigheden.
4. **Eigenwaarde:** "Dit ben ik".
We willen kinderen aanmoedigen. We geven hen opbouwende kritiek, stellen realistische eisen en geven welgemeende aanmoedigingen. Daarmee geven we het kind zelfvertrouwen, eigenwaarde.
5. **Humor:** "Toch niet zo erg".
Kinderen die kunnen lachen en relativeren ontwikkelen de veerkracht die ze nodig hebben. Humor is meer dan alleen plezier maken met elkaar. Onvolmaaktheden proberen we te integreren in ons leven. We leren kinderen om te gaan met hun onvolmaaktheden.
6. **Ruimte voor privé gedachten:** Het zolderkamertje.
Op de zolder bewaren we van alles. Hier liggen onuitgesproken dromen, herinneringen, moeilijke vragen waar we nog geen antwoord op weten en vervelende gevoelens. Op de zolder liggen spullen die geen nut of zin hebben. Hier ligt alles wat we graag voor onszelf willen bewaren.

Veerkracht willen we op deze manier ontwikkelen bij kinderen, maar we gebruiken het ook als leidraad voor een manier van omgaan met kinderen. Omgaan in de ruime zin van het woord. Omgaan als een manier die je moet leren en die zich binnen de school ontwikkelt. Planmatig “groei” bevorderen is de kernopdracht van onze school. We begeleiden, sturen en volgen deze groei bij leerlingen. Dit doen we door ook als school en als mens/leerkracht te blijven groeien. Als kind en als school hebben we sterke punten en werkpunten. Door onze sterke punten te benutten willen we elkaar helpen met ‘groeien’ We zijn van mening dat groei bevorderen het best geschiedt door aandacht te geven aan de groeimogelijkheden die er al zijn en die al plaats vinden. Dat doen we door naar elkaar te luisteren, van gedachten te wisselen, elkaar te helpen en te ondersteunen en door samen te zoeken naar oplossingen. Zo ontwikkelen kinderen de veerkracht die nodig is om met kleine en grote problemen, nu en later, om te kunnen gaan. (Schoolgids, 2010)

De visie van de school komt voort uit de term Resilience. Resilience betekent letterlijk veerkracht. We hebben heel wat vergadermomenten gebrainstormd over onze visie. Het Resilience gedachtegoed is geïntroduceerd door identiteitsbegeleidingsdienst SOL, te Cuijk.

Naast de visie van de school heb ik als leerkracht natuurlijk ook een beeld van onderwijs. Deze is in de loop van de jaren bijgeschaafd en veranderd. Maar de reden om in het onderwijs te werken is nog steeds hetzelfde.

Een klas, een groep mensen bij elkaar, uren, dagen soms jaren op elkaar aangewezen. Samen werken en samen leren, een klein wereldje op zich. Deze wereld heeft mij altijd erg geïnteresseerd. De vragen: Wat houdt de kinderen bezig, hoe kan ik ze begeleiden in hun ontwikkeling, zijn daar een onderdeel van. Wat ik vooral interessant vind is waar komt het gedrag vandaan. Hoe ontstaat het en hoe kun je dit als leerkracht beïnvloeden. Goed onderwijs is, er zijn voor de kinderen in je klas (van Lieshout, 2002). Daar sta ik helemaal achter. Met de kinderen praten, problemen oplossen en vooral begrip hebben voor elkaar. Met veel enthousiasme begon ik in het onderwijs, maar ik zag meer kinderen komen met gedragsproblemen. Die kon ik in de uren die ik voor de klas stond niet goed genoeg oplossen. Ik had geen tevreden gevoel als ik naar huis ging, het gevoel dat ik te kort schoot. Mede daardoor heb ik gekozen voor de studie gedragspecialist.

Wat ik erg belangrijk vind, is de beleving van de kinderen die iedere dag weer naar school komen. Mijn gedachten zijn gekleurd. Ook de leerlingen nemen hun eigen gedachten en ervaringen mee. Hoe meer ervaringen, hoe meer ze beleven op een school, des te meer ideeën ze hebben over de school en de leerkrachten. Dit kan positief zijn, maar jammer genoeg ook negatief. Door toch de klassensfeer positief te beïnvloeden en hier aan te werken, behouden de kinderen ook een positieve schoolbeleving.

Door met de kinderen het gesprek aan te gaan en samen te zoeken naar een oplossing worden ze aan het denken gezet. Maar ook ik als leerkracht moet veel naar mezelf kijken en reflecteren om me bewust te worden van de “bril” die ik op heb. Wat voor een leerkracht ben ik? Wat voor een leerkracht zou ik willen zijn? Daarbij kwam dat ik dit jaar een groep heb waarvan de schoolbeleving erg negatief te noemen is.

Ik wil mezelf verder ontwikkelen samen met deze groep, zodat ik ervaar hoe ik een energieke groep het beste kan begeleiden. Een groep die maar moeilijk stil kan zitten en weinig concentratie heeft. Toch moeten zij hun portie onderwijs krijgen op didactisch maar zeker ook op pedagogisch niveau. Maar wat nog veel belangrijker is, ik zou willen zien dat ze weer plezier in leren krijgen. Dat ze zich bewust worden van hun eigen rol om de situatie te veranderen. Daar ligt een belangrijke rol voor de leerkracht.

Hun gedrag is over het algemeen erg negatief te noemen. Voor een groot deel was dit gericht tegen de gehele situatie van vorig jaar, het andere deel ligt bij hen zelf maar dat zien ze nog niet in. Ik vond het erg spannend om voor zo'n groep te komen. Zeker omdat ik eerder een groep heb gehad, die ik niet goed in de hand kon houden. Die groep had ongeveer dezelfde kenmerken als deze groep, de slechte werkhouding en concentratie. Ik werd daar als leerkracht erg onzeker van en dat maakte het natuurlijk nog moeilijker. Niet alleen de kinderen waren het er niet mee eens, maar ook de ouders begonnen aan de bel te trekken. Om ons (de groep en mij) toch goed te begeleiden heb ik videotraining gehad in de groep. Dit heeft mij op dat moment al heel erg goed geholpen. Ik kon het positieve namelijk niet meer zien en vond alles wat de kinderen deden niet goed of net verkeerd. Door de videotraining zag ik wel heel veel goede dingen terug. Het zoeken naar de positieve aspecten geeft ruimte voor nieuwe ideeën. Dat negatieve gevoel wil ik niet nog een keer mee maken. Voor de kinderen en de ouders was het niet fijn, maar voor mij ook niet. Aan het einde van het jaar was ik helemaal op. Om dit te voorkomen wil graag onderzoeken wat ik met de groep kan doen.

Ik ga beginnen door een groepsanalyse te maken. Aan de hand daarvan schrijf ik een plan om de groep, de ouders, maar ook individuele leerlingen en mezelf goed te kunnen begeleiden.

Als ik dit onderzoek uitvoer hoop ik meer te leren over de groepsdynamica. Hoe werkt een groep en wat kun je er allemaal in veranderen. Ik zou graag een leerkracht willen zijn, die zo'n groep adequaat kan begeleiden. Zodat ik een leerkracht word en blijf die de moed niet te snel opgeeft. Een leerkracht die geduld op kan brengen, en de positieve dingen kan blijven zien van de groep. Zodat ik hier energie van krijg in plaats van dat het alleen maar energie kost.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding

Ik ben de leerkracht van groep 8. Op de dinsdagen staat er een collega in de groep zodat ik voor mijn studie kan werken. De groep bestaat uit 30 leerlingen die binnen de school te boek staan als een bijzondere groep. Er zitten 17 meisjes en 13 jongens in de groep.

Naar mijn mening is het een leuke groep om mee te werken, maar dan moeten ze vooral bezig kunnen zijn. Luisteren naar de uitleg kan 's morgens heel erg goed, maar 's middags moet je hier niet aan beginnen. Het zijn vooral 'doeners', luisteren kunnen ze maar kort, maar werken kunnen ze erg goed. Ze kunnen zich niet gemakkelijk aanpassen. Nieuwe regels en afspraken maar ook onverwachte gebeurtenissen leveren veel stress en weerstand op binnen de groep. Het ligt voor een groot deel bij de leerkracht of die de rust kan bewaren om zo ook de groep mee te nemen. Mij lukt dit meestal nog wel, maar zo gauw er een invaller in de groep staat zijn alle veiligheden weg bij de groep en weten ze niet hoe ze zich gedragen moeten. Bij een invaller is de groep daarom vaak druk of ontregeld. Het gevaar voor de invaller is, dat hij de kinderen erg strak wil houden, iedere invaller herkent dit en ik begrijp dat ze dat doen. Bij deze groep werkt dat alleen niet, het enige wat er dan gebeurt is dat de groep zich tegen je keert en dat er niets meer mee te beginnen is. Het is dus heel erg belangrijk om een goede band te creëren en hen het gevoel te geven dat ze mee kunnen denken. Het probleem om een goede sfeer in de groep te creëren zit in verschillende aspecten. Het gedrag is natuurlijk het grootste aspect, vooral in de concentratie en het vertonen van clownesk gedrag zit een groot deel. De kinderen reageren erg veel op elkaar, waardoor ik als leerkracht vaak moet mopperen en corrigeren. Enkele kinderen kunnen zich maar moeilijk concentreren. Er hoeft maar een kind op te staan om een nakijkboekje te pakken en er zijn verschillende kinderen die hierop reageren of alleen al oogcontact zoeken. Enkele kinderen zijn erg met elkaar bezig en kunnen maar moeilijk bij zichzelf blijven. Het is vooral een groepje jongens die dit verstorend gedrag vertoont en een paar meiden die hierop reageren. Hun gedrag beïnvloedt de groep op een negatieve manier. Ze zijn namelijk niet makkelijk corrigeerbaar. Er moet echt iets tegenover staan willen ze zich aan de regels houden. Er zijn dus wel mogelijkheden binnen deze groep.

De sfeer in de groep is dus niet altijd positief. De leerlingen zoeken heel erg de veiligheid bij de leerkracht en bij elkaar. Hierdoor ontstaan juist onveilige situaties voor verschillende kinderen, die hierdoor buitengesloten worden.

Ik merk dat ze nog niet goed oplossingsgericht kunnen werken. Ze denken alleen maar in problemen. Als je ze ergens op aanspreekt leggen ze de verantwoordelijkheid niet bij zichzelf. Ik kan er wel over praten, maar ik bereik er helemaal niets mee, omdat ze het probleem niet herkennen. De kinderen hebben als groep naar de leerkracht een klaagtypische relatie. De Jong en Kim Berg (2010) beschrijven het volgende:

Deze relatie ontwikkelt tussen de hulpverlener en cliënt wanneer ze in staat zijn samen een klacht of probleem te benoemen en niet in staat zijn om een rol in het construeren van een oplossing te vinden voor de cliënt. In zo'n gesprek wordt duidelijk dat de cliënt het probleem vaak in detail kan beschrijven en het belang van het vinden van een oplossing onderstreept. De cliënt ziet echter nog niet dat hij of zij deel uitmaakt van de oplossing. De cliënt gelooft in plaats daarvan meestal dat de oplossing

verandering zal vereisen van iemand anders, misschien van een partner, kind, baas, vriend of collega.
(p. 69)

De cliënt is in dit geval de groep en de hulpverlener ben ik als leerkracht. Door mijn onderzoek uit te voeren hoop ik dat ik deze relatie om kan buigen naar een klanttypische relatie. Dit is een relatie waarin de cliënt het probleem erkent en aan een oplossing kan meewerken. (de Jong & Kim Berg) Het is dus belangrijk naar mijn idee om er over te praten, evalueren.

Volgens hoogleraar de Winter zijn empathie, geweten en altruïsme het best aan te kweken met een opvoedingsstijl, die affectie combineert met duidelijke grenzen, veelvuldig uitleggen en zuinig gebruik maken van machtsmiddelen. Reageer je te streng, dan worden kinderen zo angstig of boos dat ze niet meer kunnen luisteren. Ben je niet streng genoeg, dan word je genegeerd. Het gaat erom zegt De Winter, jongeren te leren verantwoordelijk te zijn voor hun eigen daden. En dat is een kwestie van laten ervaren en van praten. Bewuste burgers kweek je aan de keukentafel (Nelis & van Sark 2009).

1.2 De probleemstelling

1.2.1 Doelstelling van het onderzoek

Graag wil ik een leerkracht zijn die een energieke groep goed kan begeleiden. Ik wil graag anders leren kijken naar een groep, die naar mijn mening veel energie vraagt.

Zodat ik op een andere manier kan handelen en me niet vasthoud aan datgene wat ik al kan. Ik wil vooral gaan kijken wat werkt binnen deze groep en me daar verder in ga ontwikkelen.

Door het onderzoek wil ik verschillende punten bereiken: ten eerste wil ik me bewust worden van de bril die ik hanteer. Dat ga ik doen door na te denken over hoe ik handel en dit te evalueren om te bekijken of het werkt. Dit kan ik zelf, maar kan ook samen met de kinderen om zo ook hun leerproces te beïnvloeden. Daarnaast wil ik het gedrag van de leerlingen analyseren, om te begrijpen waar het vandaan komt en door er zo op een adequate manier op in te springen.

Kortom, wat voor een leerkracht ben ik en wat voor een leerkracht hebben deze kinderen nodig. Wat zijn mijn sterke punten en mijn werkpunten als leerkracht.

1.2.2 Doelstelling in het onderzoek

Hoe kun je een klas creëren waarin kinderen betrokken en gemotiveerd zijn om er zelf iets van te maken?

1.3 Deelvragen

- Hoe ontwikkelt het gedrag en wat is verantwoordelijkheid?
- Wat is een moeilijke groep?
- Wat is klassenklimaat en hoe kun je dit beïnvloeden?
- Wat voor een leerkracht heeft een moeilijke groep nodig?
- Wat voor een leerkracht ben ik?

- Hoe ervaren kinderen hun eigen gedrag?
- Hoe kan ik de groep hun verantwoordelijkheid laten zien
- Hoe betrek ik de ouders bij het gehele onderzoek?

1.4 Waar en met wie vindt het onderzoek plaats?

Het onderzoek vindt plaats in een klassensituatie, in groepjes en met individuele leerlingen. De leerkracht van de groep is ook de onderzoeker. Het gedeelte met de individuele leerlingen vindt plaats op de dag dat er een andere leerkracht voor de groep staat, zodat een gesprek in alle rust gevoerd kan worden met de desbetreffende leerling(en).

1.5 De huidige situatie: Groepsanalyse:

Door deze groepsanalyse, die is ingevuld n.a.v. een vragenlijst van Marant (schoolbegeleidingsdienst in de regio Oost Nederland) zie je het beeld wat ik hanteer. Er staat in hoe ik de kinderen zie en wat de problemen zijn in mijn ogen. Dit is wel allemaal doorgesproken met de leerkracht van vorig jaar. Deze analyse is tot stand gekomen door mij als leerkracht in deze groep. Wat zie ik en wat valt mij op. Ik heb gekeken naar verschillende aspecten.

Groepswarmte:

De groep heeft het afgelopen jaar een terugval gehad op het gebied van groepswarmte. In groep 7 zijn verschillende informele groepjes ontstaan met eigen regels. Hierdoor vielen bepaalde kinderen buiten de groep en ontstonden onveilige situaties. De groep heeft een matig gericht buitenspel. Ze willen wel, maar vaak loop het over in stoer en competitief gedrag. Ook bij de meisjes zie je verschillende groepjes.

Er zijn verschillende eilanden en enkele individuen. Met name de individuen hebben moeite met het vinden van aansluiting met de groep. Opvallende kinderen: Klaar en Tom. Beiden hebben moeite met samenspelen en samenwerken en zien hun eigen rol in het geheel niet. Piet en Bas lijken bij een groep te horen, maar de groep is ze liever kwijt dan rijk. Bij deze laatste kinderen gaat het vooral om de baas willen zijn/ruzie zoeken. In de groep is inmiddels wel een klimaat ontstaan waarin je elkaar kunt helpen. Toch vinden ze het erg moeilijk om met elkaar samen te werken. Ze willen alleen met kinderen binnen hun eigen groepje werken en liever niet daar buiten. Andere kinderen kunnen voor een onveilige situatie zorgen. De kinderen hebben wel interesse in elkaar. Ze doen er alles aan om erbij te kunnen horen. Daarvoor moet je natuurlijk ook weten wat er allemaal speelt in de groep. Ze letten dus constant op elkaar. Binnen de 4 muren van het klaslokaal zijn de kinderen over het algemeen vriendelijk tegen elkaar. Dan worden de regels van school gehanteerd en kunnen ze zich hier ook in vinden. In een vrije situatie kan de omgang met elkaar onveilig zijn. Dat kan zijn op het schoolplein of in de kleedkamers van de gymzaal. Dan is er niemand bij en gelden de groepsnormen. Dat er dan iemand buiten gesloten of gepest wordt, is in hun eigen waarden en normen heel normaal.

De sociale vaardigheid:

In de groep zitten een aantal dominante, competitie gerichte jongens. (Piet, Bas, Stan, Cas) Zij willen de baas zijn en dat kan botsen. Reflecteren op het eigen gedrag blijft een aandachtspunt. Ook zit er in de groep een natuurlijke leider, die zeer populair is. Hij mag komend jaar wat meer de overhand krijgen om het groepsproces positief te beïnvloeden. (Piet). De meisjes vinden het allemaal best, als het maar gezellig is en als er wat gekletst kan worden vinden zij het goed. Hoewel er ook een paar dominerende meiden zijn Elyn, Barbara en Sofie. Conflicten worden verschillend opgelost, soms met ruzie soms door praten. Met name Bas wil de boel vaak sussen door te praten.

Vaak hebben ze de hulp van de leerkracht nodig. Ze komen er dan niet zelf uit. In de groep met dominante jongens zit een kind met een gedragsstoornis PDD NOS en ADHD. Voor hem is het moeilijk zijn eigen rol te zien en te benoemen. De groep is vrij leerkrachtafhankelijk, mede door het aantal gedragsproblemen. In groep 7 is het een beetje uit de hand gelopen. De groep geeft aan zich toen onveilig te hebben gevoeld. Een aantal kinderen krijgt therapie op het gebied van SEO dit zijn Klaar en Youp.

De groep heeft duidelijke regels nodig om de veiligheid te waarborgen. Alles heeft een vaste plaats. Er zijn vaste regels en een vaste structuur. Wordt daarvan afgeweken, dan wordt de groep drukker, verliest zichzelf en wordt dus onveilig. Er moet een continue mix zijn tussen consequent zijn en een grapje. Je moet goed kunnen relativeren en accepteren als leerkracht. Individueel zijn het allemaal leuke kinderen. Als groep willen ze er echt iets van maken, maar het lukt nog niet altijd. De groep reageert jonger dan je van de leeftijd mag verwachten! Sommige eenvoudige problemen krijgen ze echt niet opgelost. Opnieuw bespreken is de oplossing en geeft lucht.

Initiatief-rijkdom:

Allereerst: het zijn echte doeners. De instructie mag niet te lang duren, ook een verhaal moet niet te lang duren. Aan het werk, werkt het beste. Lekker bezig zijn. In de groep gaan de meeste mooie initiatieven rond. Vooral de leider van de groep kan erg goed organiseren, denkend aan het maken van een bouwwerk bij knutselen of andere activiteiten rond een project of thema. Toch hebben ze vaak de hulp nodig van een volwassene, maar de ideeën zijn er. Je ziet dan een zeer actieve en betrokken groep. Ze hebben originele ideeën, zoals lekker cake bakken om een weekje geen huiswerk te krijgen.

Cognitief:

Cognitief ligt de groep op sommige vakken ver uiteen. Zeker bij rekenen en begrijpend lezen zijn er grote verschillen. De groep kan je grofweg splitsen in 3 groepen. Een aantal zeer sterke leerlingen, groep gemiddeld, maar ook een groep zwak tot zeer zwak. Met aanspreken zul je daar rekening mee moeten houden. De groep is in zijn geheel sterk op het gebied van knutselen en wereldoriëntatie. Ze kunnen inmiddels goed zelfstandig werken met de weektaak.

Zorgleerlingen, problematieken en invloed op de groep:

Aangezien er veel zorgleerlingen op het gebied van gedrag in deze groep zitten drukken zij een stempel op de groep. Daarbij hebben sommige leerlingen een zwakke concentratie en werkhouding. Ook hebben sommige leerlingen weinig inzicht. Hierdoor moet je de tijd goed waarborgen en de juiste verdeling maken in pedagogische en didactische taken.

Groepsallergie:

Met name Tom, Klaar en Gijs vallen op in de sociogram. Zij vallen met werken buiten de boot. Zij kunnen maar moeilijk samenwerken en hebben weinig contacten binnen de groep. Ook valt Sofie op met spelen. Zij kan nog al eens de baas spelen en erg fel reageren. Bij het werken vallen Cas, Gijs, Tim Klaar en Sofie op. Cas heeft een gedragsprobleem, de andere kinderen kunnen zich maar moeilijk aanpassen aan een ander. Aan de vakken technisch lezen en spelling heeft de gehele groep een hekel.

De groep wil graag een leerkracht die niet streng is maar wel duidelijk. Een leerkracht die ook een grapje kan maken om de boel te relativiseren. Als leerkracht heeft het geen zin om lang boos te zijn. Pak alleen het kind dat iets gedaan heeft en straf niet de hele groep. De naam op het bord en nablijven, werkt beter dan een lange preek in de klas. Beloon de positieve kinderen en dingen zowel als groep als individueel.

1.6 De gewenste situatie

Mijn gewenste situatie is natuurlijk een droombeeld. Het beeld dat ik voor ogen heb, waar ik naar toe wil werken is het volgende. Het klassenklimaat tussen de leerlingen met betrekking tot het omgaan met elkaar is in kaart gebracht, evenals de beleving van de kinderen met betrekking tot het handelen van de leerkracht. *Vanuit de leerlingen zelf* wordt er gewerkt aan het klassenklimaat. Leerlingen zijn zich bewust van hun eigen krachten en hun mogelijkheden om zelf veranderingen te kunnen bewerkstelligen. Talenten en kwaliteiten van leerlingen worden benoemd en ingezet. Dit kan natuurlijk alleen als ik hierin een leidende en begeleidende rol speel. Daarnaast reflecteer ik niet alleen vanuit mijn eigen gedachten, maar ook vanuit de ideeën van de leerlingen hierover. Ik probeer uit te gaan van de mogelijkheden van leerlingen waarbij *de leerling zelf* als *expert* wordt gezien. Zo wil ik bereiken dat de leerlingen inzicht krijgen in eigen kunnen. Dat ze hierover met elkaar kunnen praten en discussiëren. Omdat de klas een veilige plek is om de leerpunten te oefenen, durven de leerlingen zich kwetsbaar op te stellen. De leerlingen leren elkaar te helpen, omdat ze weten dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen handelen en de sfeer in de groep. Als dit lukt kunnen we een moeilijke negatieve groep ombuigen naar een groep die elkaar respecteert en waardeert.

Nou weet ik dat een droombeeld niet altijd haalbaar is. Daarom ben ik tevreden als ik merk dat er minder kinderen buitengesloten worden en ik zie dat er beter samengewerkt wordt. Dat er niet meteen ruzie ontstaat op het moment dat ik een groepje maak waarmee de kinderen moeten samen werken. Dat de kinderen elkaar opzoeken omdat ze een ander zien en hem of haar willen leren kennen.

Hoofdstuk 2: Theoretisch onderzoek

2.1 Gedrag en verantwoordelijkheid

Als je in het woordenboek (van Dale) kijkt staat daar het volgende:

1. *Gedrag (het; o) manier waarop iemand zich gedraagt.*
2. *Verantwoordelijkheid de; v -heden 1 de plicht verantwoording af te leggen
2 grote zorg en toewijding die voor iets vereist zijn*

Nelis en van Sark (2009) zeggen dat er meerder manieren zijn waarop gedrag ontstaat. Zij zeggen hier het volgende over: bij kinderen tussen de 10 en 25 zijn drie ontwikkelingen die elkaar beïnvloeden. De lichamelijke ontwikkeling (de puberteit), de cognitieve ontwikkeling (de groei van het denkvermogen) en de sociaal-emotionele ontwikkeling (verantwoordelijk voor het inzicht in jezelf en in anderen) In deze periode ontwikkelen de hersenen zich constant. Het menselijke brein is pas rond het 25^e levensjaar volgroeit. Wat het extra ingewikkeld maakt, is dat de hersenen zich ongelijk ontwikkelen. Hierdoor kunnen jongeren moeilijk plannen, ordenen, vooruit kijken. Al zijn ze lichamelijk volgroeit op 17 jarige leeftijd, sociaal-emotioneel gezien kunnen ze zich nog als kinderen gedragen. Dit verklaart het typische, onlogische en dikwijls riskante pubergedrag wat volwassenen voor raadsels stelt.

Fase 1: 10-14 jaar: wankel stappen in het hier en nu. Vroege adolescenten.

Besliscirkel: Keuzes maken. (fig 2)

Fase 2: 14-16 jaar: het experiment "IK"

Besliscirkel: Omgaan met gevolgen van keuzes, keuzes maken.

Fase 3: 16-22jaar: (on)verwacht (on)volwassen

Besliscirkel: Omgaan met gevolgen van keuzes, vooruitkijken, keuzes maken, ordenen.

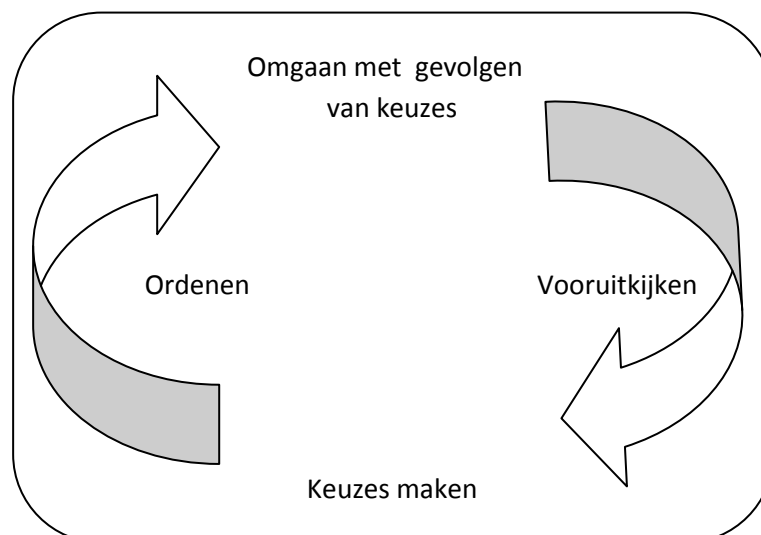

Fig2 Nelis & Sark (2009)

Naast de ontwikkeling van de hersenen zorgen ook de hormonen ervoor dat het gedrag verandert. De geslachtshormonen zorgen voor de lichamelijke veranderingen, de overdadige energie en toename aan agressief gedrag bij jongens (Nelis&van Sark 2009).

Naast de neurologische kijk op het ontstaan van gedrag kun je natuurlijk ook vanuit de ontwikkelingspsychologie kijken. Kohnstamm (2002) zegt hierover: Bij het leren op school speelt intelligentie een belangrijke rol, maar de motivatie en de werkhouding zijn het belangrijkste. Het gedrag van het kind wordt ook wel de persoonlijkheid genoemd. De persoonlijkheidstrekken bij kinderen liggen nog minder vast dan bij volwassenen, zij kunnen daarin nog veranderen.

De vijf hoofdcategorieën die we binnen de persoonlijkheid terug kunnen vinden zijn:

1. Extraversie: toenadering zoeken, positieve emotionaliteit, sociabiliteit.
2. Vriendelijkheid: dominantie, altruïsme, genegenheid, meegaand.
3. Zorgvuldigheid: bedachtzaamheid.
4. Emotionele stabiliteit: zelfvertrouwen, hanteerbaarheid.
5. Ontwikkeling: nieuwsgierig, schoolgerichtheid, creativiteit, autonomie.

Vanaf hun zevende jaar kunnen kinderen hun gedrag bij sturen, maar pas vanaf hun negende zien ze in dat hun gedrag ook gevolgen kan hebben. Dan zijn ze beter in staat om hun eigen verantwoordelijkheid hierin te dragen.

Als ik dit zo lees en mijn groep er bij bedenk, zie ik vooral een groot verschil tussen jongens en meisjes. Dat komt in het stuk theorie niet naar voren, maar ik zie op de leeftijd van 11/12 jaar dat meisjes al een stuk volwassener zijn. Ze willen bijvoorbeeld niet meer 'spelen' op het schoolplein maar staan samen te kletsen. Jongens zijn emotioneel nog erg onstabiel en op zoek naar hun weg. Bij emotionele stabiliteit hoort hanteerbaarheid. Omdat ze zo zoekende zijn is het voor mij erg lastig om ze te blijven hanteren. Ze reageren namelijk erg onvoorspelbaar. Zo ervaar ik het en zie ik het terug in de klas. Daarnaast vragen we van de leerlingen dat ze moeten plannen en hun verantwoordelijkheid moeten laten zien. Als we terug kijken naar de neurologische ontwikkeling kunnen ze dit pas vanaf hun 16 jaar. Het is dus niet zo makkelijk om het verantwoordelijkheidsgevoel bij de kinderen aan te leren. Dit inzicht komt op latere leeftijd. Wel kun je beginnen met het bijsturen van het gedrag.

2.2 Groepsvorming

Als we naar de ontwikkelingspsychologie kijken hebben we al inzicht in een deel van de persoonlijke kenmerken van ieder individu. Maar hoe ontwikkelen mensen zich dan binnen een groep? Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden komen we eerst uit op de aspecten van een groep op zich. Een groep wordt beschreven op de volgende manier. Van Engelen (2007) spreekt over formele groepen en informele groepen. Formele groepen worden ingesteld door een organisatie of door personen met bepaalde functies. Naast de formele groepen zijn er groepen die spontaan ontstaan. Een groep heeft altijd een aantal kenmerken, deze hebben betrekking op relaties, rollen en groepsnormen.

Vaak wordt er positiever gekeken naar mensen binnen je groep dan naar buitenstaanders. De rollen die ontstaan binnen een groep zijn afhankelijk van het feit of het een positieve of negatieve groep is geworden. Binnen een groep ontstaan groepsnormen. Dit zijn de regels die de groep zelf opstelt en

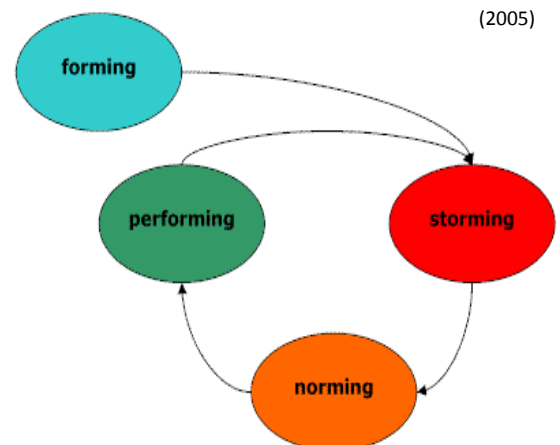

Fig 3 uit:
Smith
(2005)

waarmee ze functioneren. Deze groepsnormen zijn zeer belangrijk en van invloed op de relaties, het pedagogische klimaat en de sfeer in de groep.

Een groep ontwikkelt zich volgens verschillende fases (Smith, 2005).

De formingsfase is vooral het aftasten van de grenzen en mogelijkheden binnen de groep. Hier worden de rollen als leider en volgers bepaald.

De stormingsfase is te karakteriseren door conflict. Er wordt weerstand gegeven tegen de bestaande regels. Er komt een pikorde tot stand. In de stormingsfase zijn kinderen op zoek naar de rol die bij hen past. Hier wordt bepaald of je een positieve of negatieve groep ontwikkelt.

De normingfase is de fase van de regels. De weerstand is weg en de leiders bepalen de normen binnen de groep.

De performingsfase is de langste fase in een groep. De rollen zijn verdeeld en de normen zijn vastgesteld. Tijd om tot de uitvoering over te gaan.

De laatste fase termination is de afsluitende fase. In groepen die na de zomervakantie weer bij elkaar komen wordt deze fase over geslagen. De groepsnormen beginnen langzaam aan te vervagen, de groep valt toch uit elkaar. Een gevoelige fase in groep 8.

Als na of tijdens deze fases een negatieve groep is ontstaan, kun je naar mijn mening spreken van een moeilijke groep. Van Engelen (2007) kenmerkt de negatieve groep als volgt: Een groep heeft zijn eigen normen en waarden. Ze zijn goed waarneembaar bij groepen kinderen wanneer de leiding van een volwassene ontbreekt. Een negatieve groep kent vier kenmerken:

1. Er is een continue strijd om het doel/ harmonie ontbreekt.
2. Leden voelen zich niet verantwoordelijk voor de groep.
3. Leden tonen geen respect voor de mening en het karakter van andere groepen.
4. Bepaalde rollen ontbreken (de gezagsdrager)

In een negatieve groep verliezen de groepsleden veel energie aan de gebeurtenissen in de groep. Ze zijn op hun hoede en letten op elkaar. Er is geen respect voor elkaar en de kinderen niet kunnen zijn wie ze zijn.

De leerkracht kan zich binnen de groep dominant en leidend opstellen. Hij hanteert duidelijke regels en past deze consequent toe. Zo gauw de leerkracht weg is gelden de normen van de groep. In een negatieve groep wordt de zondebok als bliksemafleider gebruikt, voor de frustraties over het slecht functioneren van de groep.

De leerkracht heeft volgens van Dongen (2007) vanaf de start een cruciale rol om samen met de groep positieve groepsnormen tot stand te brengen. Zij kan dat doen door zelf een goed voorbeeld te zijn voor de kinderen, maar ook door bewuste acties:

- De kinderen intensiever met elkaar laten kennismaken (bijvoorbeeld met coöperatieve werkvormen) en de aandacht vestigen op overeenkomsten en verschillen tussen de kinderen;
- Vanaf de start vaker in gesprek gaan met de kinderen over de gewenste omgang met elkaar;
- In groepsgesprekken terugkomen op wijze woorden van een paar gezagsdragers;
- Bij het posten de aandacht vestigen op complimenten en aardig zijn voor elkaar.

Het groepsproces is een ingewikkeld proces, dat snel verstoord kan worden als er niet goed mee

omgegaan wordt. Belangrijk om te onthouden is dat de leerkracht een cruciale rol speelt in het begeleiden van de groep!

Ik heb aan het begin van het schooljaar veel gedaan om dit groepsproces te beïnvloeden. Ik ben begonnen met het creëren van een band met de kinderen. Door samen met hen te werken, kreeg ik veel voldoening en positieve energie. Maar ik merk wel dat het eigenlijk niet uit maakt in welke fase je zit als leerkracht. In iedere fase heb je een cruciale rol. Ook ervaarde ik dat een groep die ooit negatief is geweest, maar moeilijk kon ombuigen. Lukt het je toch om het positief te beïnvloeden, dan moet je als leerkracht erg hard werken om het zo te houden.

2.3 Klassenklimaat

Het pedagogisch klimaat, ook wel klassenklimaat genoemd, heeft betrekking op de motivatie, plezier en betrokkenheid van zowel leerlingen als leerkracht (Donkers 2009). Van Meersbergen (2005) geeft aan dat de sociaal-emotionele ontwikkeling en ondersteuning plaatsvindt binnen een pedagogisch klimaat. Klassenorganisatie, leeromgeving en omgangsstijl vormen het klassenklimaat omdat, ze voor een belangrijk deel het handelen van de leerkracht beschrijven. Volgens de Vries (1992) lijkt een goed klimaat te maken te hebben met relaties tussen onderwijskundige grootheden, beoordelingsnormen, organisatiestructuur en vooral de relaties tussen mensen. Ik wil me met name richten op de het laatste aspect. De relaties als het meest wezenlijke deel van een goed klimaat in school of klas. Dit doe ik aan de hand van het artikel van Donkers (2009). De leerlingen in een groep moeten de kans krijgen zich persoonlijk te ontwikkelen. Zodat hun ontwikkeling in de sociale vaardigheden door persoonlijke ontplooiing en sociale betrokkenheid elkaar versterken. Mijn mening is dat dit de basis vormt voor acceptatie en respect. Zodat kinderen kunnen zijn wie ze zijn en ook een ander daarin kunnen waarderen.

Een goede sociaal-emotionele ontwikkeling is de ene kant, hierin zijn de kwaliteiten van de leerkracht ook belangrijk. Het gaat niet alleen om de onderwijskundige kwaliteiten, maar ook over de manier waarop hij de relatie met zijn leerlingen gestalte geeft. Dit kun je bereiken door belangstelling te tonen, positieve feedback te geven, structuur te bieden, leerlingen de ruimte geven om ontdekkend bezig te zijn en voorbeeldgedrag te laten zien.

2.4 Kwaliteiten van de leerkracht

In de vorige stukken kwam ik er keer op keer achter dat het leerkrachtgedrag zo belangrijk is.

Iedere groep heeft een leerkracht nodig, die aan verschillende aspecten voldoet. Volgens Mendler (2009) moet je een aantal inzichten en vaardigheden hebben als leerkracht, om orde en discipline in je groep te creëren.

- Crisismanagement.
- Strategieën voor de korte termijn.
- Strategieën voor de lange termijn.

Om een positieve sfeer in de groep te krijgen zou een leerkracht op de hoogte moeten zijn van alle strategieën en deze adequaat moeten kunnen toepassen. In iedere klas zitten leerlingen die zich maar moeilijk aan de afspraken kunnen houden. Waarom de leerlingen zich zo gedragen komt omdat ze op zoek zijn naar respect, de behoefte ergens bij te horen en de behoefte aan macht. Als leerkracht kun je tegemoet komen aan deze behoeftes van de leerlingen door aan het volgende te denken:

1. Draag warmte uit
2. Geef de leerlingen verantwoordelijkheid
3. Speel in op verschillen in leerlingen, denk aan de meervoudige intelligentie van de leerlingen.
4. Er zijn verschillende dingen die ordeverstoringen juist veroorzaken: je kunt hierbij met name denken aan leerkrachtgedrag bijvoorbeeld:
Passieve houding, monotone stem, snel afgeleid door leerlingen, geen oog voor de leerlingen, de leerkracht bereid de lessen niet goed voor.

Als dit niet werkt en de leerlingen de confrontatie blijven zoeken, moet je als leerkracht zo reageren dat zowel de leerkracht als de leerling zijn waardigheid behoudt. Probeer altijd persoonlijk bij de leerling betrokken te blijven en zorg er tegelijkertijd voor dat zijn vervelende, irritante of bedreigende gedrag je niet persoonlijk raakt. Dat is de sleutel tot succes.

Naast de oplossingsgerichte communicatiewijze van Cauffman en van Dijk (2009), de Jong en Kim Berg (2010) en Furmann (2008), stuitte ik ook op een andere methode die oplossingsgerichte kenmerken heeft. Deze komt uit *Kinderen zijn zichzelf* (Gabeller e.a. 1996) die de visie van Thomas Gordon hanteren. Zij zeggen dat het werken met kinderen alleen kan als je goed kunt communiceren en een deskundig oog hebt voor de behoefte van de kinderen en die van jezelf. De methode staat op het geven van ik-boodschappen. Je kunt een ander namelijk effectief confronteren door een effectieve confronterende ik-boodschap te geven. Een ik-boodschap bestaat uit drie aspecten; gedrag, gevolg, gevoel. Een voorbeeld van een ik-boodschap is: ik ben bang dat je valt, ik schrik ervan, kom er maar vanaf.

Fig 4 uit Cauffman & van Dijk (2009)

Om een goede relatie te houden met leerlingen, vind ik de volgende theorie ook erg belangrijk voor iedere leerkracht, de theorie van Cauffman en van Dijk (2009). Zij zeggen over de 'zevenstappendans' het volgende: Communicatie is waar alles om draait in het onderwijs. Zeker omdat die communicatie een pedagogisch-didactische component bevat. Communicatie is actie door interactie. Met een beetje fantasie zou je communicatie kunnen vergelijken met 'dansen'. Op een harmonieuze manier samen bewegen met verschillende ritmes en passen. Waarbij je met elkaar rondzwier, je

soms leidt en soms volgt. Bij het maken van de 'zeven stappendans' moet je je wel realiseren dat het niet altijd nodig is om de stappen ook daadwerkelijk allemaal te zetten.

Samenvattend:

Ik ben van mening dat iedere groep maar zeker een lastige of moeilijke groep een leerkracht nodig heeft die goed contact kan maken met de leerlingen. De leerlingen moeten merken dat het belangrijk is voor de leerkracht dat het goed met hen gaat. Dit kun je bereiken door te luisteren, door structuur te bieden en gesprekken aan te gaan met de leerlingen. . Volgens Mendler (2009) moet je een aantal inzichten en vaardigheden hebben als leerkracht, om orde en discipline in je groep te creëren.

Dit is voor mij echt een wending in mijn onderzoek. Ik had niet gedacht dat zo'n groot deel in het groepsproces afhankelijk is van de leerkracht. Dat jij als leerkracht daar zoveel invloed op hebt en met eenvoudige maatregelen de kinderen het gevoel kunt geven dat je ze waardeert. Want als jij ze dat gevoel kunt geven, heb je het meeste aan lastig gedrag al overwonnen.

Hoofdstuk 3: Onderzoekmethodologie

3.1 De onderzoeksmethodiek

Dit onderzoek is deels gericht op het handelen van mij als leerkracht in de klassensituatie waarin het handelen plaatsvindt. Er wordt informatie verzameld over het handelen van de leerkracht, wat zal moeten leiden tot reflectie op dat handelen en zo nodig bijsturing daarvan. Naast het handelen van de leerkracht staat, ook het beïnvloeden van de leerlingen centraal, waarbij het effect van verschillende benaderingen bekeken en onderzocht wordt.

3.2 De opzet van het onderzoek

Door met de vorige leerkracht in gesprek te gaan wordt een groepsanalyse opgesteld. Deze groepsanalyse geeft de werkpunten aan in het gehele onderzoek. Gedurende het gehele schooljaar wordt er met de groep gewerkt aan hun verantwoordelijkheidsgevoel en werkhouding in de klas. We werken met verschillende materialen om het gewenste resultaat te verkrijgen. De leerkracht blijft ondertussen kijken naar haar eigen gedrag en naar het gedrag van de leerlingen. Na de dataverzameling aan het begin van het schooljaar, wordt de groepsanalyse opnieuw bekeken en naar inzicht van de leerkracht opnieuw ingevuld. Door middel van observaties wordt het groepsklimaat en de verantwoordelijkheid van de kinderen geanalyseerd.

De vragen die ik wil beantwoorden staan in het schema hieronder. Daarnaast staat er op welke manier ik aan de data zou willen komen om de vraag te beantwoorden. De laatste kolom geeft de bron aan waar ik de informatie van gebruiken ga.

Wat voor een leerkracht ben ik?	Invullen van vragen lijst voor: Interactioneel leraargedrag en de begeleidingsstijl	Verstegen & Lodewijks (2009) Interactiewijzer
Hoe ervaren zij hun eigen gedrag?	Groepsgesprekken, sociogram	Onderwater (2010)
Hoe kan ik de groep hun verantwoordelijkheid laten zien	Kids skills Individuele leerling gesprekjes.	Furmann (2008): kids Skills +werkboek Furmann (2010) Kids Skills in actie
Hoe kan ik de groep hun verantwoordelijkheid laten zien?	Groepsgesprekken, Schaalvragen, Kinderkwaliteitspel	Le Fevere & Ten Hove et al. (2008) Survivalkit voor leerkrachten Cauffman & van Dijk (2009) Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs.

Hoe betrek ik de ouders bij het gehele onderzoek?	Informatieavond ouders, 2 keer 10 min gesprekken plannen en ook gedrag bespreken. Oudergesprekken met zorgleerlingen meerdere malen dit schooljaar.	Furmann (2008): kids Skills +werkboek
---	--	---------------------------------------

3.3 Verantwoording van de materialen

3.3.1 Verantwoording voor de keuze van de methode Kids Skills in combinatie met De survival kit voor leerkrachten

Triangulatie is een belangrijk criterium in het praktijkonderzoek. Hieronder verstaat men het gebruik maken van verschillende gegevensbronnen of meerdere informanten. Hierbij gaat het bij praktijkonderzoek vaak om percepties (betekenisgeving) van verschillende belanghebbende. (Harrinck, 2008)

Om een antwoord te krijgen op de vraag, hoe je de leerlingen zelf kunt betrekken in hun eigen ontwikkeling op het gebied van verantwoordelijkheid en gedrag, worden in de praktijk verschillende spellen en methoden ingezet. Ik heb er een paar vergeleken en hieruit een keuze gemaakt.

Ik wilde sowieso met de kinderen in gesprek gaan en samen met hen kijken wat de basis is voor een goed schooljaar. Hiervoor heb ik de gesprekstechnieken toegepast, die we terug zien in de boeken "Survivalkit voor leerkrachten", "Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs" en "Kids Skills". Ik vond het namelijk erg belangrijk om contact te maken met de kinderen, door te luisteren naar hen en samen met hen een oplossing te zoeken. Juist omdat ik hen hun eigen verantwoordelijkheid wil laten zien. Het handboek heb ik hierboven niet opnieuw beschreven maar staat uitgewerkt in hoofdstuk 2.4. Voor Taakspel heb ik niet gekozen, omdat ze nog niet goed kunnen samenwerken. Door met elkaar in gesprek te gaan leren ze elkaar beter kennen en dat vind ik de eerste belangrijke stap. Daarnaast moet er natuurlijk ook geleerd worden en heb ik niet gekozen voor "Een huis vol gevoelens". Het is een heel leuk spel en erg omvangrijk. Het zou zeker veel kunnen bieden, maar kost ook erg veel tijd.

Kids' Skills

In de methode Kids' Skills (2008) wordt door Ben Furmann een 15-stappenplan Beschreven, dat gebruikt kan worden om de *problemen*, die kinderen kunnen ervaren, om te zetten in *vaardigheden* die nog ontwikkeld moeten worden. In dit stappenplan staat het kind centraal (Furmann, 2008). Kids' Skills is zo omschreven dat het zowel voor een individu als voor een groep leerlingen gebruikt kan worden. De methode gaat uit van vaardigheden, die de leerling zelf aangeeft te willen leren. Wanneer je deze methode met een hele groep wilt gebruiken, dan zul je als leerkracht één en ander moeten aanpassen om het hanteerbaar te maken. Dit staat helder beschreven in het vervolg deel Kids'Skills in actie. (Furman, 2010) Het positieve van Kids' Skills is dat er niet wordt uitgegaan van problemen, maar dat wordt gesproken over nog te leren vaardigheden. Door die insteek biedt het mogelijkheden. Een ander goed punt is dat kinderen actief deelnemen in het hele proces. Zij zijn betrokken bij beslissingen die genomen worden en zij krijgen dus zelf verantwoordelijkheid.

Survivalkit voor leerkrachten

Oplossingsgericht werken op school. In dit boek (Le Fevere de Ten Hove et al, 2008) wordt de leerkracht een stappenplan aangereikt, dat gebruikt kan worden voor de onderwijspraktijk. Tevens passen de auteurs dit model toe op enkele problematieken of situaties binnen een school. Er worden mogelijkheden voor praktijksituaties gegeven. Bij pesten wordt bijvoorbeeld de tip gegeven om juist de middengroep sterker te maken. Met de groep kun je praten over *wat is een veilige klas?* Je kunt versterken van wat leerlingen nu al met succes geprobeerd hebben. Dus ervoor zorgen dat de sfeer voor iedereen aangenaam wordt. Ze maken gebruik van complimenten en het hebben van waardering hiervoor. De manier van aanpak is hier toegespitst op een groep, maar heeft heel veel overlap met het stappenplan dat wordt beschreven in Kids' Skills. De ideeën zijn gemakkelijk aan te passen aan de eigen praktijksituatie. De verantwoordelijkheid wordt bij de leerlingen gelegd.

3.3.2 Kinderkwaliteitenspel

Ieder kind heeft kwaliteiten en talenten. Vaak weten kinderen niet welke waarde deze hebben voor hun omgeving, ouders en andere kinderen. Het kinderkwaliteitenspel helpt kinderen zich hiervan bewust te worden. Met behulp van de kaartjes in dit spel maken ze op een leuke manier kennis met hun kwaliteiten. Kinderen kunnen individueel of in groepjes het spel spelen. Ook is het voor de leerkracht mogelijk om een groeps gesprek te houden aan de hand van de kaartjes uit het spel (Evers, Loman, Soepboer, 2010). Ik heb hiervoor gekozen, om met de kinderen in gesprek te gaan. De ib'er bij ons op school had al ervaring met dit spel opgedaan, op een andere basisschool en was hier erg tevreden over. Juist omdat de leerlingen zo negatief zijn tegen elkaar en elkaar niet goed kennen, zagen we hier de voordelen van. Op deze manier wil ik hen opnieuw met elkaar kennis laten maken en laten ervaren dat een ander soms ook hele leuke verborgen kwaliteiten heeft.

Het benoemen van kwaliteiten zou zorgen voor meer verbondenheid binnen een groep en voor herkenning en erkenning van jezelf (Korthagen & Vasalos, 2007).

3.3.3 Het sociogram

Het sociogram komt van internet. www.sometics.nl (Onderwater 2010).

In het sociogram worden onderlinge sociale verhoudingen zichtbaar. Het sociogram richt zich op de gebieden werken en spelen. Het sociogram is helder en overzichtelijk en kosteloos. Gegevens blijven drie maanden lang bewaard. Een nadeel is: enerzijds dat leerlingen altijd drie andere leerlingen moeten invullen met wie ze wel of niet graag spelen en/of werken, anderzijds dwing je zo de twijfelaars om tot een keuze te komen.

3.3.4 Interactiewijzer. Vragenlijst pedagogisch handelen voor de leerkracht.

Om een duidelijk beeld te krijgen hoe het pedagogisch handelen is van mij als leerkracht in de klas maken we gebruik van de interactiewijzer. Een moeilijke groep kan ontstaan door een wisselwerking tussen leerling en leerkracht. Problematische en vastgeroeste interactiepatronen, worden doorbroken door specifieke sociale vaardigheden oplossingsgericht te beïnvloeden. De leerkracht krijgt door het invullen van de pedagogische vragenlijst aanwijzingen, om zijn gedrag te beoordelen en zo nodig bij te stellen.

3.4 Het logboek

Voor de opzet van het logboek werd het boek 'Onderwijs van eigen makelij' van Petra Ponte (2006) geraadpleegd. Het schriftelijk vastleggen, beoordelen en plannen worden gezien als basishandelingen

tijdens alle fasen van actieonderzoek. Hierbij is het doel van het logboek het stap voor stap vormgeven van het actieonderzoek, het vasthouden van de rode draad en het inhoudelijk reflecteren op de voortgang (Ponte, 2006). In het logboek wordt door de onderzoeker haar eigen handelen en reflectie daarop weergegeven. Daarnaast wordt in het logboek ook de interpretatie van de onderzoeker weergegeven omtrent de schoolbeleving van de leerlingen.

3.5 Ethiek, validiteit en betrouwbaarheid

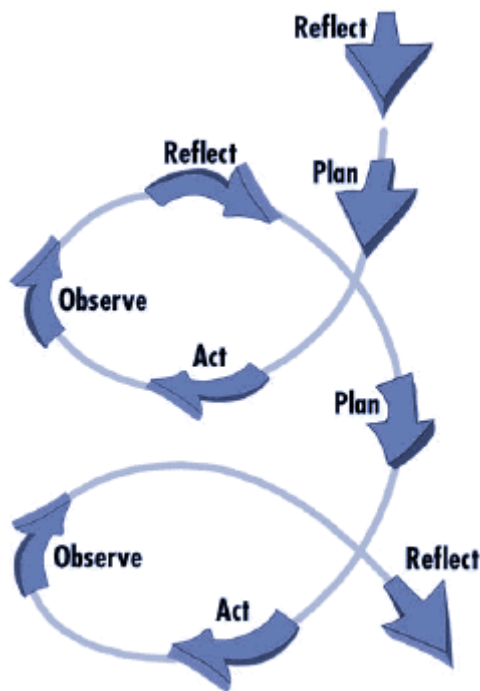
Er is sprake van afwisseling in de dataverzameling en van verschillende meetmomenten in het onderzoek. Naast de pedagogische vragenlijst (afname 1 x), is er de afname van het sociogram (3x), de observaties door de leerkracht op verschillende momenten en wordt er een logboek bijgehouden.

In dit onderzoek zijn de leerlingen de informanten. Opgemerkt moet worden dat het in dit onderzoek over gedrag gaat. Gedrag is uiterst subjectief.

Daarnaast is de onderzoeker ook één van de groepsleerkrachten. Er kan nooit uitgesloten worden dat de leerlingen toch antwoorden geven uit loyaliteit naar de leerkracht toe. Ook de bevindingen van de leerkracht zijn subjectief, het is veelal mijn *interpretatie* die ik weergeef. Bij de conclusie en evaluatie dient hier dan ook rekening mee te worden gehouden.

Hoofdstuk 4: Dataverzameling en analyse

De dataverzameling en analyse zijn vorm gegeven als een cyclus. Door een actieonderzoek uit te voeren heb ik keer op keer gekeken naar de reactie van de groep en van mezelf. Het figuur hieronder geeft weer hoe de cyclus verloopt. Reflecteren (op theorie of praktijk) → (deel) plan → doen → observeren → bevinding / reflectie → nieuw plan. Hoe het proces is verlopen kun je nalezen in het logboek. In dit hoofdstuk zal ik een samenvatting geven van de acties die ondernomen zijn en hoe hierop gereflecteerd is.

Figuur 5: Actieonderzoek

4.1 Dataverzameling en analyse:

Een paar weken voor de zomervakantie hoorde ik dat ik de leerkracht zou worden van deze bewuste groep. Samen met de ib-er heb ik verschillende gesprekken gevoerd. We hebben gekeken wat ik moest doen om aan de behoefte van de kinderen tegemoet te komen. Wat de behoeftes waren en wat ik gedaan heb kun je in de volgende fases lezen.

4.1.1 Norming en stormingsfase.

Juli: De kennismakingsmiddag. Ik vond het spannend om de kennismaking uit te voeren. Ik had het goed voorbereid, maar merkte wel dat ik niet helemaal ontspannen was. Het was behoorlijk rumoerig. De kinderen gingen natuurlijk bij hun vriendjes en vriendinnetjes zitten. Door boeken te lezen kreeg ik een duidelijk beeld van het ontstaan van een groep. Een waardevol begin voor een nieuw schooljaar. Het groepsproces moet ik vanaf dag 1 inzetten. Ik vind dat wel erg spannend en merk dat het enige druk oplevert. Het doet mij wel goed dat ik het vertrouwen krijg om deze groep te draaien.

Wat zie ik, wat ga ik doen?

Tijdens de kennismaking moest ik soms lang wachten tot het stil werd. Dit is goed om te onthouden. Ik moet gaan ontdekken hoe ze elkaar kunnen beïnvloeden om het gewenste resultaat te bereiken. Daarnaast kiezen de kinderen bewust voor een plek. Welke kinderen kiezen ervoor om bij elkaar te gaan zitten. Bij wie zoeken en vinden ze veiligheid. Al snel kwamen de ib-er en ik, in een gesprek tot de conclusie dat ik me moest gaan verdiepen in de groepsvorming. Ik ga in de zomervakantie de literatuur lezen en dit meteen in de eerste schoolweek in augustus toepassen. Samen met de oude leerkracht maak ik een groepsanalyse.

Augustus: Ik vind de groep beter te hanteren dan ik had verwacht. Het is een grote groep en dat maakt het wel lastig om ze allemaal goed in de gaten te houden. Ze moeten mijn blik wel voelen en dan gaat het goed. Het gedrag vind ik niet negatief te noemen. Ze kunnen erg goed werken. De uitleg duurt wat

langer dan in een andere groep. Ze reageren snel op elkaar en zijn erg veel met elkaar bezig. Samenwerken gaat niet zo goed. Zij zien vooral de slechte eigenschappen van een ander. Als ik groepjes maak, komen ze meteen vragen of ze onderling mogen wisselen. Zelf groepjes laten maken is ook niet prettig, omdat er dan kinderen buiten gesloten worden. Om elkaar beter te leren kennen zijn we begonnen met het kinderkwaliteitenspel. Een volledig overzicht is te vinden in bijlage III.

Door het spel te spelen, leerden ze elkaar kennen en waarderen. Ze moesten elkaars kwaliteiten benoemen. Dit was best spannend voor de meeste kinderen. Aan het eind van het gesprek heb ik de kwaliteiten samengevat. Zo heb ik namens de kinderen en vanuit mijzelf ieder kind een compliment kunnen geven. Het werden hele fijne gesprekken. Je zag dat ze enthousiast terug naar de klas gingen.

Ik evalueer vaak samen met de kinderen in een kort gesprek hoe ze het vinden gaan en datgene wat ik zie in de groep. Ik benoem zoveel mogelijk de positieve aspecten en geef aan wat ik nog meer zou willen zien. Ik benoem dus het gewenste gedrag. Daarnaast gaan we in deze gesprekken samen op zoek naar een oplossing.

De groepsanalyse staat in zijn geheel in hoofdstuk 1.5. Het belangrijkste hieruit is het volgende: De groep heeft het afgelopen jaar een terugval gehad op het gebied van groepswarmte. In groep 7 zijn verschillende informele groepjes ontstaan met eigen regels. Hierdoor vielen bepaalde kinderen buiten de groep en ontstonden onveilige situaties. De groep heeft een matig gericht buitenspel. Ze willen wel, maar vaak loop het over in stoer en competitief gedrag. Ook bij de meisjes zie je verschillende groepjes. Er zijn verschillende eilanden en enkele individuen. Met name de individuen hebben moeite met het vinden van aansluiting met de groep. Opvallende kinderen: Klaar en Tom. Beiden hebben moeite met samenspelen en samenwerken en zien hun eigen rol in het geheel niet. Piet en Bas lijken bij een groep te horen, maar de groep is ze liever kwijt dan rijk. Bij deze laatste kinderen gaat het vooral om de baas willen zijn/ruzie zoeken.

Wat zie ik, wat ga ik doen?

We zetten het kinderkwaliteitenspel door. Het resultaat van het spel was namelijk goed te merken in de klas. De kinderen durven steeds meer zichzelf te zijn binnen de groep. Ze kunnen op een goede manier een leerpunt aangeven zonder dat het andere kind zich aangevallen voelt. Je merkt dat ze zich kunnen inleven in een ander. Ze hebben beter zicht op hun eigen verantwoordelijkheid in het geheel. Daarnaast kunnen ze een leerpunt bij zichzelf en bij een ander op een positieve manier benoemen.

Ook de groepsgesprekken gaan steeds beter. De kinderen konden goed begrijpen waar ik het over had, er ontstond een basis van vertrouwen en respect. Hierdoor merkte ik dat het in de klas erg goed ging.

De kinderen waren erg positief en merkte ook dat mijn gedrag afhankelijk was van hun gedrag. In een gesprek kwam hun ideaal leerkracht gedrag naar voren. Ik moest niet te streng zijn en aardig doen en de goede dingen blijven zien. Ze zagen wel in, dat ik dat alleen kan, als hun gedrag ook verandert.

Ik wil graag individuele gesprekken met de kinderen gaan voeren, zodat ik het met hen over hun verantwoordelijkheid kan hebben.

September: Het samenwerken binnen de groep gaat nog erg moeizaam. De kinderen vinden het niet leuk als ze met een ander dan hun vriendje of vriendinnetje samen moeten werken.

Ik zie dat ze met plezier naar school komen en dat het contact met mij positief is. Ze komen graag even wat vertellen en vragen ook veel aan mij. Ze worden langzamer hand bewust van hun eigen

verantwoordelijkheid. Als zij hun gedrag aanpassen, is mijn gedrag ook anders naar hen. Dat is een belangrijk leerpunt voor hen. Er zit dus zeker een stijgende lijn in.

De stormingsfase begint langzaam af te zwakken en we kunnen van de normingfase door naar de performingsfase. Ik heb de individuele gesprekken met de kinderen gevoerd. We hebben het over hun eigen gedrag gehad. Door de vraag 'Noem drie dingen die ik kan veranderen waardoor het in de klas beter gaat' Heb ik samen met de kinderen een individueel plan gemaakt. Door hun drie leerpunten in te zetten zou het in de klas beter gaan.

Wat zie ik, wat ga ik doen?

Ik blijf de kinderen aanspreken op hun eigen gedrag, om dat proces gaande te houden. Ik ga een sociogram afnemen van de groep. Ik ga door met het Kinderkwaliteitspel.

We hebben met de ouders kennismakingsgesprekken, hierin vermeld ik de leerpunten van een zoon of dochter. Ik ga het sociogram afnemen van de groep.

4.1.2 Performingsfase

Oktober: Om in kaart te brengen hoe de onderlinge verhoudingen liggen tussen de leerlingen op het gebied van spelen en werken is het sociogram afgenomen. Het sociogram is in april 2010, oktober 2010 afgenomen. Een volledig overzicht van het sociogram is te vinden in bijlage I. De belangrijkste bevindingen zijn hieronder weergegeven.

Wat mij opvalt is dat er in april 2010 en in oktober 2010, kinderen zowel negatief als positief zijn gekozen. De mening over deze kinderen was verdeeld. Er is geen duidelijke mening over de kinderen. De kinderen kennen elkaar niet voldoende om een goed beeld te schetsen via een sociogram.

In de groep durven de kinderen steeds meer kinderen zichzelf te zijn. Ze kunnen op een goede manier een leerpunt aangeven, zonder dat het andere kind zich aangevallen voelt. Je merkt dat ze zich kunnen inleven in een ander. Ze zien hun eigen verantwoordelijkheid maar ook de oorzaak die ze bij zichzelf en bij een ander kunnen zoeken.

Na de herfstvakantie kwamen de kinderen weer op school en merkte ik, dat ze erg negatief waren. Ik werd sterk door hen beïnvloed en merkte dat ik ook negatief werd. Ik kon het maar moeilijk doorbreken. Totdat ik na een paar dagen de schaalvraag in het groepsgesprek invoerde. We hebben een gesprek over mijn leerkrachtgedrag gehad. Wat zagen ze? Hoe was dit anders dan in het begin. Op deze manier probeerde ik een terug koppeling te maken naar de verandering in hun gedrag.

Wat zie ik en wat ga ik doen?

Ik heb goede gesprekken gehad met de ouders. Verschillende ouders gaven aan dat de kinderen weer met plezier naar school gingen. Dat de sfeer aan het veranderen was binnen de groep. De ouders vonden het fijn om te horen wat er allemaal met hun kind afgesproken was en dat zouden ze ook thuis in de gaten houden. Het waren stuk voor stuk goede gesprekken, waarin ik de ouders heb kunnen ontmoeten. Door op deze manier over de kinderen te praten, heb ik ook weer bruikbare informatie gekregen, die ik in de klas kan gebruiken.

Door de schaalvraag in het groepsgesprek te gebruiken, konden we specifiek kijken op welk punt we nu zaten en wat we konden doen om een punt hoger te komen. Het gaf de kinderen een doel om aan te

werken. Daarnaast was het oplossingsgericht, dus positief geformuleerd en daar is deze groep erg gevoelig voor. Ik had meer bereikt, dan ik verwacht had. Door met de kinderen probleemoplossend te werken en de ouders hierin mee te nemen, merkte ik vanuit beide kanten medewerking en positieve reacties. Ik merkte dat mij dat veel energie gaf, want het mag duidelijk zijn dat het wel veel energie kost om deze groep te draaien. Doordat ik wel veranderingen merkte gaf mij dat zeker voldoening en de energie om weer verder te gaan. Voortzetten van de schaalvraag en de wondervraag erbij betrekken. Individuele ouders uitnodigen om met hun kind in gesprek te gaan.

November: Toen het een paar dagen minder goed ging heb ik weer een groepsgesprek gehouden. Ik heb de verantwoordelijkheid bij hen neergelegd en zij zijn met een oplossing gekomen. Ik vind het knap, dat ze ondanks dat ze het erg moeilijk vinden toch oplossingen kunnen bedenken, die bij hen zelf liggen en niet bij de ander. Zeker omdat het soms een oplossing is die ze zelf eigenlijk niet leuk vinden. Ze hebben door, dat hun gedrag dus zeker invloed heeft op het functioneren van de groep. Ze geven aan dat in groepjes zitten niet handig is. Ze zijn dan te snel afgeleid. De kinderen zitten nu dus niet meer in groepjes maar in rijtjes van 3. De kinderen geven zelf aan dat ze het niet leuk vonden maar wel als de beste oplossing zagen. Ik vind dat erg knap.

Wat zie ik wat ga ik doen?

Ik ben blij en opgelucht om te zien dat het gesprek meteen zijn weerslag heeft in de klas. De kinderen durven steeds meer zichzelf te zijn binnen de groep. Ze kunnen op een goede manier een leerpunt aangeven, zonder dat het andere kind zich aangevallen voelt. Je merkt dat ze zich kunnen inleven in een ander. Ik blijf de oplossingsgerichte gesprekken met ze voeren.

December: Het is erg apart, maar ik zie de groep als een spiegel, een spiegel van mijn gevoel. Datgene wat ik voel, als ik boos, verdrietig, gefrustreerd of blij ben krijg, ik in drievoud van hen terug. Als ik, zoals in het begin al het positieve benoem, hebben we een geweldige dag. Maar als ik niet zo lekker in mijn vel zit, ik een keer onterecht boos word in hun ogen enz., slaat de gehele groep om. Je kunt er op dat moment helemaal niets meer mee. Ze willen niet meer naar je luisteren, waardoor je juist extra boos en gefrustreerd wordt. Een vicieuze cirkel. Het is erg goed waarneembaar, maar ook goed te voelen wat mijn gevoel met deze groep doet. Heel bijzonder en soms ook heel moeilijk. Het was erg lang goed gegaan in de groep, maar met de Kerstviering ging het mis. Het leverde mij een vervelende Kerstvakantie op. Ik kon het niet loslaten en het bleef maar in mijn hoofd malen. Ik merkte, dat ik de lat soms erg hoog heb liggen en vooral door en door wil groeien. Ik moet bewust de tijd nemen om stil te staan, zodat ik kan zien wat ik al bereikt heb. Wel wordt mij duidelijk hoe de groep functioneert. En hoe belangrijk de rol als leerkracht is!

Wat zie ik wat ga ik doen?

Ik ga me theoretisch verdiepen in de rol van de leerkracht, dit is terug te vinden in hoofdstuk 2. Ook wil ik mijn eigen gedrag in kaart brengen.

4.1.3 Normingfase II

Januari: Vragenlijst pedagogische stijl en interactioneel leraar gedrag.

In het onderzoek kwam naar voren, dat het leerkrachtgedrag heel erg belangrijk was. Langzaam aan verschoof mijn onderzoek dus van het gedrag van de kinderen naar het gedrag van de leraar. Om inzicht te verkrijgen in mijn handelen heb ik twee vragenlijsten ingevuld. Het complete verslag is te vinden in bijlage II.

Mijn interactioneel gedrag zit met name Boven en Samen. Dit houdt in, dat je binnen de groep een ontspannen groepssfeer krijgt (Samen) en een gestructureerde groepssfeer creëert (Boven). Naast deze stellingen komen ook de volgende punten naar voren:

-Advies geven: Ik zie mezelf als opvoeder, degene waar de kinderen naar toe kunnen komen voor raad en vragen. Ik stel me gelijkwaardig op. Ik wil zaken organiseren.

-Zorgen: Ik stel me zorgzaam op, ik moedig de kinderen aan, ik benadruk de positieve kanten van de ander, ik kan me inleven in een ander.

-Volgen: Ik geef een ander de ruimte, ik houd me ook aan hun regels, ik luister en doe wat zij vragen, ik kan kritiek accepteren.

-Winnen: Ik wijs de kinderen op de gemaakte fouten, ik durf eisen te stellen en ik geef grenzen aan, ik durf de competitie aan te gaan, ik vertrouw op mijn eigen oordeel.

Ik begeleid de kinderen op een ondersteunende manier. Ik probeer veel begrip voor hen te hebben en me in te leven in hun situaties. Daarnaast controleer ik wat zij doen en geef ik richting aan. Dit kan ik doen, door ze te corrigeren en te ondersteunen. Ik luister naar de kinderen, ik kan meegaan in hun ideeën en ook heb ik veel geduld. Ik houd voet bij stuk en geef niet te snel toe. Ik luister wel naar hen, maar houd mijn eigen richting in het vizier.

Ik twijfel niet veel, maar naar mijn gevoel ben ik wel altijd op zoek naar de volgende stap. Dit komt gelukkig niet weifelend over. Ik mag wel wat meer eisen stellen aan de kinderen en kritisch kijken naar hun gedrag en hun werk, om hen zo meer uit te dagen.

Het is erg lastig voor de kinderen om in deze groep te werken. Dit komt, omdat buiten de groep de normen en waarden anders zijn dan in de klas. Zo gauw ze dus een tijdje uit de klas zijn raken ze die normen en waarden van de klas kwijt. Twee weken vakantie is erg lang, daarin hebben ze namelijk alleen contact met hun eigen informele groepjes. Door de dingen die ze in de vakantie doen, veranderen hun groepsregels. Als ze weer op school komen hebben ze nieuwe groepsregels binnen hun informele groepje. Op school moet dat weer een plekje krijgen. Er komt opnieuw een fase van uitproberen, want er is een onveilige situatie ontstaan. De normingfase duurde wel korter en was minder intensief dan aan het begin van het schooljaar. Je kunt zo dus wel zien, dat er een groot stuk bewustzijn gecreëerd is. Langzaam aan zijn we weer op de goede weg

Wat zie ik wat ga ik doen?

Als leerkracht blijft de sturende rol heel erg belangrijk. In de Kerstvakantie ben ik verder gegaan met mijn literatuurstudie. Door de gegevens uit te werken, kreeg ik een antwoord op mijn vragen. Ik begreep soms niet waar het gedrag vandaan kwam, maar het leerkrachtgedrag werd steeds opnieuw genoemd. Het werd mij toen ook duidelijk, dat de leerkracht de belangrijkste rol heeft in het groepsproces. Ik ben dus met goede moed begonnen na de vakantie. Mijn gedrag moest weer opgewekt en positief zijn, om dit ook naar de kinderen uit te stralen. Dit had gelukkig ook het gewenste effect op de groep.

Ik moet de groep blijven begeleiden in de fases van het groepsproces. Daarnaast moet ik de vertrouwensband die we opgebouwd hebben positief houden.

4.1.4 Performingsfase II

Februari: Het is goed om te zien dat je meteen resultaat boekt en dat de kinderen zich ook in willen zetten om het beter te laten gaan. In de klas gaat het weer een stuk beter. Buiten de klas vinden ze het moeilijk om zich netjes te gedragen. De vrije momenten gaan nog moeizaam. Vooral buiten, in de kleedkamer, bij de gymles en met het naar binnen en buiten gaan.

Wat zie ik wat ga doen?

De gesprekken met de groep blijven goed gaan, zeker als de kinderen er zelf een doel aan koppelen en een manier waarop we het behaalde doen gaan vieren. Dat motiveert de kinderen enorm.

Maart: Ik merkte dat Kids Skills in actie in een groepsgesprek wel ging, maar dat ik er iets nieuws aan moest koppelen. Toen er één dag een invaller in mijn groep was geweest en ze de boel op stelten hadden gezet, wilde het MT een klassengesprek houden. Verslag van het groepsgesprek met de directeur In het gehele schooljaar zijn er heel veel gesprekken met de gehele groep gevoerd. Dit waren oplossingsgerichte gesprekken. Samen met de kinderen werd het groepsproces in kaart gebracht en een nieuw leerpunt aangegeven. Voor een volledig verslag kun je het logboek raadplegen in bijlage V. In maart en april is er een gesprek met de directeur gevoerd. Hier is bewust voor gekozen, omdat er buiten de klas enkele problemen ontstonden. Het volledige verslag is terug te vinden in bijlage IV. De belangrijkste bevindingen staan hieronder vermeld.

Het gesprek vindt plaats in een leeg lokaal in een grote kring. Op deze manier willen we saamhorigheid creëren. Kinderen en leerkrachten zitten op gelijke hoogte. Ik vind het erg knap, hoe de kinderen het gesprek gevoerd hebben. In plaats van in de verdediging te schieten, luisterden ze naar onze zorgen. Ze zagen het probleem en konden goed mee denken. We waren samen op zoek naar een oplossing en hebben die ook samen gevonden. De kinderen zien zelf dat het in de klas eigenlijk wel goed gaat. Daarnaast zien ze ook de leerpunten. Ze kunnen zelf aangeven dat ze hebben geleerd om samen te werken. Toen we terug naar de klas liepen zei een van de kinderen: Ik dacht dat we een preek kregen, maar het viel me erg mee! Ik kon eigenlijk hetzelfde zeggen. Ik kon vooraf niet voorspellen hoe ze zouden reageren, maar ze hebben ruim een uur geluisterd en hun best gedaan. Toch zijn er altijd een paar kinderen die niets zeggen, maar wel contact zoeken met de medeleerlingen. Zij zijn op dat moment minder betrokken bij het groepsproces. Ik vind dat niet hinderlijk, maar wel jammer. Ik zou graag ieder kind willen bereiken. Het is erg leuk om te merken dat de kinderen ook het verschil zien. Door even zo samen te zitten voelen ze zich serieus genomen en gaan we allemaal weer met een goed gevoel terug naar de klas.

Ik voer met de ouders en het kind de schoolkeuze gesprekken. Hierbij wordt ook het gedrag van het kind nog een keer besproken. Ik heb een kort gesprek met de ouders van Piet. Individuele gesprekken leverden niets op, hij bleef dwars en ziet geen eigen verantwoordelijkheid. Mijn rol blijft dus begeleiden en sturen. Ik moet mijn verwachtingen blijven herhalen. Bij deze groep gaat dat niet vanzelfsprekend, de kinderen hebben duidelijke begeleiding nodig.

Wat zie ik wat ga ik doen?

Ik vind het knap hoe de kinderen het gesprek met de directeur gevoerd hebben. In plaats van in de verdediging te schieten, luisterden ze naar onze zorgen. Ze zagen het probleem en konden goed mee denken. We waren op zoek naar een oplossing en hebben die samen gevonden. Dat je dan ook meteen gedragsverandering ziet is helemaal geweldig! De kinderen zien zelf dat het in de klas eigenlijk wel goed gaat. Ze hebben inderdaad goed geleerd om samen te werken. Er wordt niet meer gezeurd als ze in een groepje worden geplaatst. Er zijn twee kinderen die het lastig vinden om goed samen te werken, al gaat het met Tom en Klaar wel steeds beter. Met de rest van de groep gaat het goed.

Ik blijf op de manier van Kids Skills werken, dit spreekt de kinderen zeker aan. Over een paar weken hebben we een evaluatie gesprek met de directeur om te kijken hoe het dan gaat. Ik wil opnieuw het sociogram afnemen.

April: We hebben een evaluatie gesprek met de directeur gevoerd. De leerlingen hebben op de computer het Sociogram ingevuld. De schoolkeuzes zijn afgerond voor de leerlingen.

Sociogram: Wat mij opviel in april 2010 en in oktober 2010 was dat er kinderen zowel negatief als positief werden gekozen. De mening over deze kinderen was verdeeld. Er was geen duidelijke mening over de kinderen. Dat zie ik bij de laatste afname niet meer terug. Er wordt alleen positief of negatief gekozen, er is geen tegenstrijdigheid meer aanwezig. Een groot deel van de klas deelt dus dezelfde mening over een bepaald kind. In het spel zijn er minder kinderen positief gekozen. Alleen Elin wordt in alle drie de testen positief gevonden. Bij de rest van de kinderen wisselt het een beetje. Naar mijn mening komt dit, doordat de kinderen elkaar beter kennen. Ze hebben een realistischer beeld van hun klasgenootjes. De kinderen kunnen het gedrag van anderen juist inschatten. Kinderen die niet veel aansluiting bij de groep hebben worden over het algemeen negatief gekozen. Je merkt dat hun plek in de groep niet tot weinig veranderd is. Dat Piet niet een keer positief gekozen wordt in de laatste afname, vind ik een vooruitgang. In de klas is hij erg dominant en aanwezig. De kinderen waarderen dit dus niet. Ze hebben een duidelijk beeld gekregen van de groepsverhoudingen en elkaar. Op deze manier kunnen ze benoemen waar een groot deel van het probleem zit.

Bij het samenwerken zie ik ook een positieve verandering. Er zijn meer kinderen die met elkaar willen en kunnen samenwerken. Ook zijn er meer kinderen die niet met elkaar willen samenwerken. Dit kun je positief zien. Door de verschillende werkvormen hebben we goed geoefend met samenwerken en hebben we zo veel van elkaar geleerd.

Als ik naar de namen kijk, die uit de testen naar voren komen zie ik daar de groei van de groep terug. De kinderen kennen elkaar beter dan voorheen. Ze kunnen goed aangeven met wie ze kunnen samenwerken. De kinderen die positief gekozen worden in april 2011 zijn kinderen die voorbeeldgedrag vertonen. De rest van de klas geeft aan, hen prettige leerlingen te vinden. Daarentegen zijn kinderen, die verstoten worden, juist kinderen die een gedragsprobleem hebben of sociaal gezien niet goed in de groep liggen.

Ik kan de conclusie trekken dat de kinderen goed aan kunnen geven wie wel zorgt voor een goede werksfeer en wie niet. Het beeld dat de kinderen van de groep hebben is realistisch en juist. De kinderen hebben elkaar beter leren kennen, door de verschillende werkvormen die ik gebruik heb.

Wat zie ik wat ga ik doen?

Het gesprek met de directrice ging vlot en snel. We konden in een half uur evalueren en nieuwe afspraken maken. We creëerden een positieve sfeer in het gesprek en daarna ook in de groep. Ik wil samen met hen de termination fase positief afronden. Dit kan ik doen door op de regels te blijven letten. De kinderen blijven sturen en corrigeren. Samen oplossingen bedenken. Zodat we het schooljaar goed af kunnen ronden. Ik ga de groepsanalyse opnieuw invullen door middel van observaties en de gegevens van dit onderzoek.

4.2 Groepsanalyse

Het gehele verslag kun je vinden in bijlage VI. Dit is slechts een verkorte versie.

De groep heeft een groei doorgemaakt op het gebied van groepswarmte. Er wordt veel minder om elkaar gelachen en er is meer verdraagzaamheid op bepaalde dingen die kinderen niet kunnen of juist extra goed kunnen. In de groep hebben we nog steeds meerdere informele groepjes. Deze hangen niet meer zo star aan elkaar. Ze kunnen goed samenwerken met kinderen uit de gehele groep. Als er problemen zijn wordt er naar elkaar geluisterd. De kinderen vinden het erg fijn als ze verantwoordelijkheid krijgen voor de groep. Ze kunnen elkaar op een positieve manier corrigeren. Wel moet je dit als leerkracht blijven aangeven en begeleiden. De kinderen Klaar en Thijn hadden in het begin van het schooljaar last van pestgedrag. Dit is verminderd. Klaar is op Sova training geweest en heeft hier veel geleerd. Thijn kan veel beter samenwerken waardoor er minder conflicten ontstaan. In de groep zitten een aantal dominante, competitie gerichte jongens. (Piet, Bas, Stan, Cas) Zij willen de baas zijn en dat kan botsen. Reflecteren op het eigen gedrag hebben Bas, Cas en Stan wel geleerd maar voor Piet blijft het een aandachtspunt. Tijdens de verschillende projecten, waarin de kinderen moeten samenwerken, komen de leukste ideeën naar voren. We hebben een uitje gehad. De kinderen regelden sponsors voor een markt, die we georganiseerd hebben. Hier ligt hun krachtbron. Als er projecten zijn, waar ze zelf verantwoordelijk voor zijn, wordt de betrokkenheid groot. Dan zie je de gehele houding veranderen. Zelfs Piet vroeg een keer 's ochtends: 'Juf, hebben we vandaag ook project?' Toen ik een teleurstellend antwoord moest geven zei hij: 'Jammer want daar had ik juist zo'n zin in!' Dat gaf mij zo'n goed gevoel. Piet, die met tegenzin naar school kwam omdat hij het niet meer leuk vond, had zin in een project. Dit is een voorbeeld natuurlijk, maar zo zijn er meer te noemen: 'Juf, je ziet altijd de dingen die goed gaan en niet alleen wat niet goed is!' 'Eigenlijk kunnen we heel erg goed samenwerken'

Als ik naar de bevindingen kijk, dan zijn voor mij als leerkracht de volgende punten erg belangrijk. Er is oplossingsgericht gewerkt. Punten van verbetering kwamen vanuit de leerlingen zelf en ook ideeën over hoe een ander klassenklimaat er dan uit zou zien, werden door de leerlingen zelf aangedragen. Vanaf het begin is hun verantwoordelijkheid aangesproken. Ik als leerkracht creëerde ruimte voor de leerlingen om hierover in gesprek te gaan. Daarnaast viel het mij tegen dat ze ineens om konden slaan. Ik vond dit erg onvoorspelbaar en onbegrijpelijk. Nu weet ik, dat de veiligheid voor een groep erg belangrijk is. Veiligheid kun je creëren door met de groep normen en waarden af te spreken. Ook hier wordt hun verantwoordelijkheidsgevoel aangesproken en is de rol van de leerkracht erg belangrijk. Om een goed gesprek met de kinderen te kunnen voeren moeten ze het gevoel hebben dat ze gehoord worden. In het begin van het schooljaar moet je dus investeren in de relatie tussen de leerlingen

onderling, maar ook tussen de leerkracht en de leerling. Een goede relatie is de juiste basis om op een positieve manier de groepsfases te doorlopen.

Ik heb het niet gemakkelijk gevonden. De worsteling van het denken en handelen komt duidelijk naar voren. Gelukkig kon ik wel oplossingsgericht werken. Af en toe verviel ik in mijn oude patroon en ging ik vanuit problemen denken. Als er iets uitgevoerd werd, dan zag ik wel meteen resultaat. Ik ben blijven zoeken naar een oplossing voor de klas, maar later richtte zich dat steeds meer op mij: wat kan ik nu proberen en uitvoeren. Ik ben bewust bezig geweest met het geven van complimenten, het positief benaderen van de groep. Daar ligt de basis van een goed klassenklimaat. Zoals je kunt lezen in het logboek, lukte mij dat niet het gehele jaar. Af en toe verviel ik in mijn oude gedrag, begon ik meer te bekritisieren i.p.v. complimenteren. Het gevolg hiervan was, dat de kinderen zich ook zo gingen gedragen. Dit leverde veel stress op, omdat ik het niet begrijpen kon. Langzamerhand werd het voor mij steeds duidelijker. De rol van de leerkracht is de sleutel tot succes.

Kanttekening hierbij is, dat bovenstaande informatie eenzijdig is. Het denken en handelen wat wordt beschreven, is allemaal vanuit mijn perspectief geschreven gedurende de dataverzameling.

Hoofdstuk 5: Data interpretatie

5.1 De opbrengst van het onderzoek

De vragen die centraal stonden in dit onderzoek heb ik kunnen beantwoorden. De onderzoeksvraag was: **Hoe kun je een klas creëren waarin kinderen betrokken en gemotiveerd zijn om er zelf iets van te maken?**

Om het onderzoek richting te geven heb ik een aantal deelvragen geformuleerd.

- Hoe ontwikkelt het gedrag en wat is verantwoordelijkheid?
- Wat is een moeilijke groep?
- Wat is klassenklimaat en hoe kun je dit beïnvloeden?
- Wat voor een leerkracht heeft een moeilijke groep nodig?
- Wat voor een leerkracht ben ik?
- Hoe ervaren zij hun eigen gedrag?
- Hoe kan ik de groep hun verantwoordelijkheid laten zien
- Hoe betrek ik de ouders bij het gehele onderzoek?

Op dit moment kan ik met zekerheid zeggen, dat je inderdaad een klas kunt creëren, waarin kinderen betrokken en gemotiveerd zijn, om er zelf iets van te maken. Ik ben aan het begin van het schooljaar meteen van start gegaan. Mijn blik was gericht op de kinderen en ik heb geprobeerd om hun gedrag te veranderen.

Door verschillende samenwerkingsvormen en het kinderkwaliteitspel ontstond er een goede relaties tussen de kinderen en mij. Volgens Mendler (2009) beschreven in hoofdstuk 2 is het belangrijk om aan de behoeftes van de leerlingen tegemoet te komen. Leerlingen hebben behoefte aan respect en waardering. Dit kun je doen door warmte uit te dragen. (bijv: begroet ze bij naam, blijf op de hoogte van interesses enz). Ook zeggen Korthagen & Vasalos (2007), dat het benoemen van kwaliteiten zou zorgen voor meer verbondenheid binnen een groep en voor herkenning en erkenning van jezelf.

Er blijft wel een verschil tussen jongens en meisjes. Jongens zijn nog wat speelser op de basisschool, maar meisjes voelen zich al erg groot. Misschien is het daarom voor de jongens wel extra moeilijk. Ze willen zich graag groot en stoer voordoen, maar zijn eigenlijk nog kinderen. Zij zijn emotioneel nog erg onstabiel en op zoek naar hun weg. Bij iemand die emotioneel instabiel is hoort ook onhanteerbaarheid. Ze kunnen onvoorspelbaar reageren. Omdat zowel jongens als meisjes op zoek zijn naar hun identiteit is het voor mij erg lastig om hen te blijven hanteren. Ze kunnen onvoorspelbaar reageren. Daarnaast vragen we van de leerlingen, dat ze moeten plannen en hun verantwoordelijkheid moeten kunnen laten zien. Als we terug kijken naar de neurologische ontwikkeling, kunnen ze dit pas vanaf hun 16^e jaar. Het is dus niet zo gemakkelijk om het verantwoordelijkheidsgevoel bij de kinderen aan te leren. Dit inzicht komt op latere leeftijd. Wel kun je beginnen met het bijsturen van het gedrag.

Door individueel, in kleine groepjes en met de gehele groep te werken, hebben we elkaar goed leren kennen. Dit deel, gericht op de kinderen, heeft een positief effect gehad op de gehele groep. Door de oplossingsgerichte benadering konden kinderen hun eigen ideeën kwijt in het onderzoek. Zij werden

zich bewust van hun eigen gedrag en dit zorgde voor een beter klassenklimaat. Door de ouders steeds opnieuw te informeren over de vorderingen in de groep, bleven ook zij betrokken. Dit zag ik terug in de gesprekken, die ik voerde met de ouders. Zij waren erg tevreden en hielpen goed mee, zowel op school als thuis met hun eigen kind.

Als je naar mijn groepsanalyse kijkt, zie je ook de groei terug, die de kinderen doorgemaakt hebben. Ik heb doorgaande het jaar verschillende malen mijn rooster aangepast. Ik kreeg namelijk steeds meer inzicht in hun manier van werken. Ze willen een korte instructie, zoveel mogelijk samenwerken en zelf verantwoordelijkheid hebben voor de lessen. Ik kan dus met zekerheid zeggen dat je de ontwikkeling in gedrag en verantwoordelijkheidsgevoel zeker kunt beïnvloeden. Dit vergt wel een aantal maanden omdat de leerlingen zich eerst bewust moeten worden van hun eigen aandeel. Daarnaast moet je een begeleidende en sturende rol hebben als leerkracht!

Gaandeweg het onderzoek, kwam ik naast de kinderen, ook steeds weer terug bij de rol van de leerkracht. Langzamerhand verschoof mijn blikveld. In het begin heb ik gewerkt aan de relaties tussen de leerlingen onderling en met de leerkracht. Maar na een aantal maanden is de rol van de leerkracht steeds belangrijker geworden. Dit kun je beïnvloeden door het klassenmanagement, maar ook de kwaliteiten van de leerkracht zijn hiervoor erg belangrijk. Mendler (2007) zegt, als het niet werkt om een positieve relatie op te bouwen en de leerlingen de confrontatie blijven zoeken, je als leerkracht zo moet reageren dat zowel de leerkracht als de leerling zijn waardigheid behoudt. Probeer altijd persoonlijk bij de leerling betrokken te blijven en zorg er tegelijkertijd voor dat zijn vervelende, irritante of bedreigende gedrag je niet persoonlijk raakt. Dat is de sleutel tot succes. Met andere woorden: de cruciale rol van de leerkracht! Laat je niet ontmoedigen door een moeilijke groep maar blijf er juist bij betrokken en voor ze vechten. Laat hen zien dat ze belangrijk zijn! Geef hen het respect en de waardering die ze verdienen. Ieder kind heeft een aandachtsemmertje, zorg dat het emmertje gevuld blijft. Bij het ene kind is dit emmertje niet zo groot en ben je zo klaar, bij een ander kind moet je het emmertje blijven vullen.

Door mij in het begin te richten op het groepsproces en de kinderen, verkreeg ik mandaat. Cauffman & van Dijk (2009) zeggen dat je mandaat moet krijgen. Je krijgt de volmacht om een functie uit te oefenen. Zo voelde het voor mij ook. Ik mocht met de leerlingen op een democratische manier aan de slag. Dit kon niet zomaar, ik moest me wel blijven bewijzen. Door op deze manier met kinderen te werken, kun je dus een betrokken en gemotiveerde klas creëren.

Al deze bevindingen zijn gekleurd. Het gaat hier om interpretaties van mij als leerkracht en als onderzoeker. Hier geldt dat er sprake is van de verhouding leerling-leerkracht. Doordat verschillende data veel overeenkomsten vertonen en met elkaar in samenspraak zijn, mag geconcludeerd worden dat je als leerkracht wel degelijk invloed hebt op de betrokkenheid van leerlingen. We kunnen concluderen, dat door oplossingsgerichte gesprekken te voeren, het inzicht bij kinderen geleidelijk aan is toegenomen. Dit heeft wel degelijk een positief effect. Ondanks dat betrokkenheid een subjectief begrip is en dat er sprake is van een leerling- leerkracht situatie, zijn er meerdere data verzameld die deze analyse onderbouwen. Veranderingen zijn zichtbaar voor zowel de leerkracht als de leerlingen. De resultaten gelden echter voor deze specifieke groep in deze situatie en is niet representatief voor soortgelijke onderzoeken.

Hoofdstuk 6: Evaluatie

6.1 Wat was er aan de orde?

In dit onderzoek stond mijn eigen denken en handelen centraal, naast het handelen van de leerlingen. Ik wilde bewuster worden van de mogelijkheden, om een groep op een positieve manier te beïnvloeden. Het is niet makkelijk geweest. Ik heb een heel interessant proces met de groep mee mogen maken. Ik heb verschillende vormen gebruikt om de kinderen te bereiken. Als leerkracht van deze groep moest ik continue concessies doen. Als het een dag goed ging was ik blij, maar bij een mindere dag ging ik op zoek naar een oplossing. Je kunt zeggen dat ik werkte volgens deze regels:

Als iets niet werkt, leer ervan en doe iets anders.

Als iets lukt, geef het door en draag het uit. (Cauffman & van Dijk, 2009)

Ik ben blijven zoeken en uiteindelijk denk je dat je iets bereikt hebt, maar stopt het effect. Je moet weer iets anders proberen. Het heeft dus niet iedere dag het gewenste effect gehad. Er waren dagen en periodes bij, dat ik het echt even niet zag zitten. Gelukkig helpt het oplossingsgericht werken, je te kijken naar de oplossingen in plaats van de problemen. Dat heeft er voor gezorgd, dat de leerlingen en ik veel geleerd hebben dit jaar.

6.2 Hoe heb ik het onderzoek ervaren en wat heb ik ervan geleerd?

Met heel veel plezier heb ik aan dit onderzoek gewerkt. Ik ben een denker en bedenk graag wat ik wil gaan doen. Ik heb bepaalde verwachtingen in mijn hoofd. Dit onderzoek verliep totaal anders. Ik moest mij namelijk niet alleen op de kinderen richten, maar ook goed naar mezelf kijken. Er was een spreuk, die mij in januari op het goede spoor bracht.

Als je de lat te hoog legt moet je er altijd onderdoor. Ik weet niet van wie deze spreuk is maar hij opende mijn ogen. In januari had ik in de groep echt een dipmoment. Uiteindelijk kwam ik erachter, dat het kwam door mijn te hoge verwachtingen. Ik had gedacht om zo weer te kunnen beginnen, na twee weken vakantie. Maar zo werkt dat niet in deze groep, bij deze kinderen. Ik moest letterlijk buigen, onder de lat door en dat voelde niet goed. Ik merkte dat ik het opstandige gedrag te snel persoonlijk opnam. Langzaamaan kwam ik in een negatieve spiraal terecht.

Ik vind het erg moeilijk om het gedrag los van mij te zien. Als een leerling weerstand blijft geven t.o.v. mij als leerkracht, trek ik me dat te snel persoonlijk aan. Ik moet dat onderscheid goed afbakenen, om het in de klas beter te laten verlopen. Ik ben een leerkracht, die snel kijkt naar hetgeen er mis ging. Een leerkracht, die snel naar zichzelf kijkt en op zoek wil gaan naar een oplossing, om het de volgende keer beter te laten verlopen. Ik kijk erg snel naar mijn eigen gedrag en welke aspecten ik daarvan moet veranderen. Maar daardoor ben ik wel eens te vlug op zoek naar een andere aanpak en ga ik twijfelen. De kinderen hebben natuurlijk snel door, dat jij als leerkracht gaat twijfelen en dat moet je natuurlijk zien te voorkomen. Dat is op sommige momenten wel erg lastig. Zeker op de momenten dat enkele kinderen willen blijven kijken, hoe ver ze kunnen gaan.

Door de oplossingsgerichte benadering te gebruiken, kon ik weer in een positieve spiraal komen en zag ik de goede vooruitzichten weer voor me.

Ik heb dus meer inzicht gekregen in de "bril", die ik hanteer voor mezelf. Ik verwacht veel van mezelf als leerkracht en tevens van de leerlingen. Als het even niet loopt zoals ik gedacht had, moet ik juist kijken

naar de oplossingen in plaats van de problemen.

Het blijven hangen in problemen kost ook erg veel energie. In de aanleiding heb ik een andere groep beschreven, die ik voorheen lesgegeven heb. Aan het einde van dat schooljaar was ik totaal uitgeput. Op dit moment merk ik wel dat ik het zwaar vind, maar dat ik voldoende energie heb om er iets van te maken. Dit komt zeker door de positieve manier van werken en met problemen omgaan. Erg fijn om te merken, dat je dit dus zelf kunt veranderen. Dit geeft mij veel zekerheid en energie.

De conclusie is als volgt: Ik ben zeker van mening dat iedere groep, maar zeker een lastige groep een leerkracht nodig heeft, die contact kan maken met de leerlingen. De leerlingen moeten merken, dat het belangrijk is voor de leerkracht, dat het goed met hen gaat. Dit kun je bereiken door te luisteren, door structuur te bieden en gesprekken aan te gaan met de leerlingen.

Dit is voor mij echt een wending in mijn onderzoek. Ik had niet gedacht dat zo'n groot deel in het groepsproces afhankelijk is van de leerkracht. Dat jij als leerkracht daar zoveel invloed op hebt en met eenvoudige maatregelen de kinderen het gevoel kunt geven dat je ze waardeert. Want als jij de kinderen dat gevoel kunt geven, heb je het meeste aan lastig gedrag al overwonnen.

6.3 Wat levert dit op met het oog op de toekomst?

Ik wil de verworven inzichten proberen vast te houden. Verbeter de wereld begin bij jezelf.... Nou, voor mij is het begin gemaakt. Of het me lukt om in de toekomst niet te vervallen in mijn oude gewoontes, zal nog moeten blijken. Maar ik heb nu inzicht gekregen, om op verschillende manieren problemen in een moeilijke groep op te kunnen lossen. Daarnaast heb ik me in mijn denken en handelen nu gericht op de rol van groepsleerkracht. Als gedragsspecialist hoop ik mijn verworven inzichten ook door te kunnen geven aan anderen. Ik ben er van overtuigd dat straks in het kader van passend onderwijs, dit onderzoek kan bijdragen aan de mogelijkheden voor *alle leerlingen*.

Teach us to care and not to care (T.S. Eliot) Met andere woorden, blijf betrokken bij de leerlingen, 'care' voor hen. Maar maak je niet te druk als het even niet lukt, 'Don't care'. Ga juist op zoek naar iets anders.

Nawoord

Het viel niet altijd mee om te blijven lachen en positief te blijven tijdens het onderzoek. Ik ben een paar keer tegen weerstand aangelopen. Ik merkte de beperkingen van de groep, maar ik had nog meer last van de beperkingen, die ik bij mezelf tegenkwam. Ik probeerde oplossingsgericht te blijven en mijn blik op de toekomst te houden, zoekend naar dat wat wel werkte.

In elk geval werkte voor mij alle steun die ik kreeg van medestudenten, mijn begeleider, de leerlingen, de ouders, mijn collega's, vrienden en familie. En met stip op nummer 1 van Kees die me door de diepste dalen heen sleurde. Die een luisterend oor was en die mijn lat wat lager legde.

Ik wil jullie allemaal heel erg bedanken.

Daniëlle Tenbült

Literatuur

- Cauffman, L. & Dijk van, D. (2009) *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Boom Onderwijs.
- Dongen van, S. (2007) *Een fijne groep, dat wil toch iedereen*. Frappant 32. Oktober 2007.
- Donkers, A. (2009) *De klimaatschaal als reflectie op leraarsgedrag: Het pedagogisch klimaat in de klas in beeld*. Gevonden op 11 december 2010 op <http://www.klimaatschaal.nl>.
- Engelen van, R. (2007). *Grip op de groep*. Baarn: Bekidact. Eerste druk, tweede oplage.
- Evers, M. Loman, E. Soepboer, W. (2010) *Werken met kinderkwaliteiten in de klas. Kinderkwaliteitenspel*. CPS onderwijsontwikkeling en advies. Amersfoort CPS.
- Furman, B. (2008) *De methode Kids'Skills*. Soest: Nelissen.
- Furman, B. (2008) *Werkboek De methode Kids'Skills*. Amersfoort Pica.
- Furman, B. (2010) *Kids'Skills in actie!* Amersfoort Pica.
- Gabeler, J. Weeda, W. & Wieringen van, J. (1996) *Kinderen zijn zichzelf*. Werken met kinderen volgens Thomas Gordon. Utrecht: SWP.
- Gieles, P. (1997) *Begeleiden van het groepsproces*. JSW, jrg 81 nr 9.
- Smith, M. (2005) *Bruce w. tuckman - forming, storming norming and performing in groups*. Gevonden op 4 januari 2011 op <http://www.infed.org/thinkers/tuckman.htm>.
- Harinck, F. (2008) *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Jong de, P., Berg Kim, I. (2010) *De kracht van oplossingen*. Amsterdam: Pearson. tweede druk 2004, achtste oplage 2010.
- Kohnstamm, R. (2002) *Kleine ontwikkelingspsychologie II; De schoolleeftijd*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu van Loghum.
- Korthagen, F & Vasalos, A (2007) *Kwaliteit van binnenuit als de sleutel voor*

professionele ontwikkeling. VELON- Tijdschrift voor lerarenopleiders 28 (1) 2007.

Le Fevere de, Ten Hove et al, (2008) *Survivalkit voor leerkrachten*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Lieshout van, T. (2002). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. Houten:Bohn Stafleu Van Loghum.

Meersbergen, E. v. (2005). *De rol van de procesbegeleider bij het leren van leerkrachtcompetenties*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Mendler, A. (2009) *Wat werkt: voorkomen en oplossen van machtsstrijd in de groep*. Vlissingen: Bazalt. Tweede druk.

Nelis, H & Sark van, Y. (2009). *Puberbrein binnenstebuiten*. Utrecht: Kosmos. Zevende, herziene en uitgebreide druk.

Ponte, P. (2006) *onderwijs van eigen makelij. Procesboek actieonderzoek in scholen en opleidingen*. Soest: Nelissen.

Sar van der, R. Goudswaard (2001) *Docentenhandleiding Taakspel voor basisonderwijs*. Rotterdam pedagogisch instituut.

Verstegen, R. Lodewijks, H.,(2009) *Interactiewijzer. Analyse en aanpak van interactieproblemen in professionele opvoedingssituaties*. Assen: Van Gorcum. Zevende druk.

Witvliet, M., Lier van, P, Cuijpers ,P., Koot, H., (2010) *Het stimuleren van positieve relaties met klasgenoten*. Kind en adolescent praktijk. Nummerr 4 jaargang 9 december 2010.

Bijlagen:

- I Sociogram April 2010/oktober 2010/ april 2011
- II Vragenlijst pedagogische stijl en interactioneel leraar gedrag
- III Verslag gesprekjes naar aanleiding van het kinderkwaliteitspel
- IV Verslag groepsgesprek directeur
- V Logboek
- VI Observaties naar aanleiding van groepsanalyse

Bijlage I Analyse Sociogram april 2010, oktober 2010, april 2011

Analyse van het sociogram 7-4-2010 (groep 7)

Sociogram voor werken: bij een score van 4 of meer

De kinderen die opvallen op een positieve manier zijn: Brit (9) 1

De kinderen die opvallen op een negatieve manier zijn: Gijs (11), Bas (7), Cas (9) Klaar (9) 4

Zowel positief als negatief zijn: Thijn (5) Stijn (2) Sjors (4) Tim (3) 4

Sociogram spelen: bij een score van 4 of meer

De kinderen die opvallen op een positieve manier zijn: Brit (9) Youp (7) An (5) Elin (7) 7

Fens (7) Linda (4) Saar (5)

De kinderen die opvallen op een negatieve manier zijn: Gijs (5), Bas (6), Cas (10) Klaar (7) 8

Jessie (6) Norbert (6) Tim (8) Sofie (7)

Zowel positief als negatief zijn: Stijn (4) 1

Analyse van het sociogram 1-11-2010 (groep 8)

Hier is jammer genoeg wat data verloren gegaan omdat ik niet wist dat na drie maanden de testgegevens gewist werden.

Sociogram spelen: bij een score van 4 of meer

De kinderen die opvallen op een positieve manier zijn: Brit (7) Elin (8) Jodi (4) Saar (5) 6

Jorik (4) Suus (4)

De kinderen die opvallen op een negatieve manier zijn: Thijn (9) Cas (8) Jessie (6) 6

Bas (8) Gijs (11) Klaar (10)

Zowel positief als negatief zijn: Youp (4) Maarten (5) Piet (4) 3

Analyse van het sociogram 4-4-2010 (groep 8)

Sociogram voor werken: bij een score van 4 of meer

De kinderen die opvallen op een positieve manier zijn: Linda (8) Saar (6) Nora (6) 7

An (5) Suus (5) Maarten (5) Youp (5)

De kinderen die opvallen op een negatieve manier zijn: Cas (11) Tim (10) Klaar (7) 8

Bas (7) Gijs (6) Norbert (6) Thijn (6) Jessie (5)

Zowel positief als negatief zijn: nvt

Sociogram spelen: bij een score van 4 of meer

De kinderen die opvallen op een positieve manier zijn: Maarten (6) Elin (6) 4

Jorn (5) Sjors (5)

De kinderen die opvallen op een negatieve manier zijn: Piet (0 x positief) 8

Thijn (11) Cas (10) Klaar (9) Tim (9) Gijs (6) Bas (5) Sofie (5)

Zowel positief als negatief zijn: nvt

Als ik deze gegevens in een tabel verwerk van het aantal kinderen dat positief of te wel negatief gekozen wordt ziet dat er zo uit.

Samen spelen	apr-10	okt-10	apr-11
positief	7	6	4
negatief	8	6	8
beide	1	3	
Samen werken			
Positief	1		7
negatief	4		8
beide	4		

Wat mij opvalt is ten eerste dat er in april 2010 en in oktober 2010, kinderen zowel negatief als positief zijn gekozen. De mening over deze kinderen was verdeeld. Dat zie ik bij de laatste afname niet meer terug. Er wordt alleen positief of negatief gekozen en is er geen tegenstrijdigheid meer aanwezig. Een groot deel van de klas deelt dus dezelfde mening over een bepaald kind.

In het spel zijn er minder kinderen positief gekozen. Elin wordt in alle drie de testen positief gevonden. Bij de rest van de kinderen wisselt het een beetje.

Negatief gekozen zijn vooral kinderen, die niet veel aansluiting bij de groep hebben. Je merkt dat hun plek in de groep niet tot weinig veranderd is. Dat Piet niet een keer positief gekozen wordt, vind ik niet gek. Dat valt pas op bij de laatste afname. Hij is de leider van de groep, maar nu zie ik dat hij niet bij de groep hoort. Goed om te zien dat de rest door heeft, waar een deel van het probleem zit.

Dat zie ik ook terug bij het samenwerken. Er zijn meer kinderen die met elkaar willen en kunnen samenwerken. Maar ook meer kinderen die niet met elkaar samen willen werken. Ze hebben met verschillende kinderen moeten oefenen en hebben zo veel van elkaar geleerd.

Als ik naar de namen kijk, die uit de testen naar voren komen, zie ik daar de groei van de groep in terug. De kinderen kennen elkaar beter dan voorheen. Ze kunnen goed aangeven, met wie zij kunnen samenwerken. De kinderen die positief gekozen worden in april 2011 zijn kinderen die voorbeeld gedrag vertonen. De rest van de klas is daar blij mij. Daarentegen zijn er kinderen die verstoten worden. Juist kinderen die een gedragsprobleem hebben of sociaal gezien niet goed in de groep liggen.

Ik kan de conclusie trekken dat de kinderen goed aan kunnen geven, wie wel zorgt voor een goede werksfeer en wie niet. De kinderen hebben elkaar beter leren kennen door de verschillende werkvormen.

Bijlage II Vragenlijst pedagogische stijl en interactioneel leraargedrag

Profiel begeleidingsstijl

	-8	-7	-6	-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5	6	7	8
A. Bepaalt richting												X					
B. Ondersteunend/inlevend																	X
C. Meegaand geduldig																X	
D. Toegeeflijk											X						
E. Weifelend									X								
F. Kritisch											X						
G. Corrigerend												X					
H. Controlerend														X			

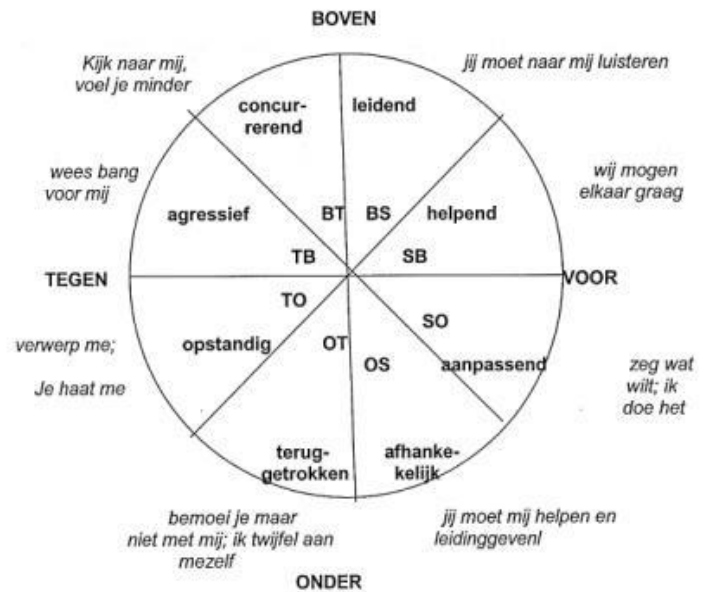
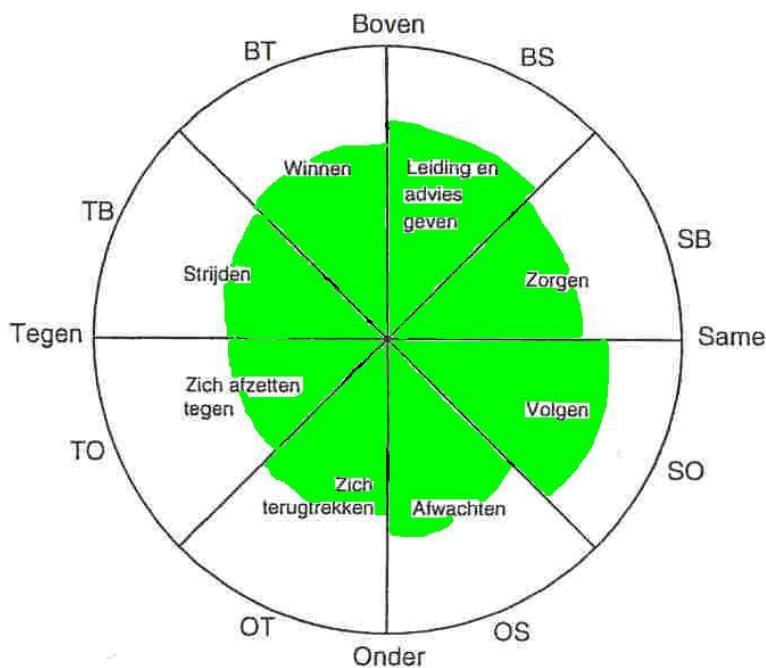
Analyse:

Zoals je hierboven kunt aflezen begeleid ik de kinderen op een ondersteunende manier. Ik probeer veel begrip voor ze te hebben en me in te leven in hun situaties. Daarnaast controleer ik wat ze doen en geef ik richting aan. Dit kan ik doen, door ze te corrigeren en te ondersteunen. Ik luister naar de kinderen en kan meegaan in hun ideeën. Ook heb ik veel geduld. Toch geef ik niet te snel toe, ik luister wel naar de kinderen, maar houd wel mijn eigen richting in het vizier.

Ik twijfel niet veel, hoewel mijn gevoel wel zegt dat ik altijd op zoek ben, toch komt dit niet weifelend over.

Ik mag wel wat meer eisen stellen aan de kinderen en kritisch kijken naar hun gedrag en werk, om ze zo meer uit te dagen.

Profiel interactioneel leraargedrag.

Analyse:

Mijn interactioneel gedrag zit met name Boven en Samen. Dit houdt in dat je binnen de groep een ontspannen groepssfeer krijgt (Samen) en een structurerende groepssfeer (Boven). (interactiewijzer fig 3.1)

-Advies geven: Ik zie mezelf als opvoeder, degene waar de kinderen naar toe kunnen komen voor raad en vragen. Ik stel me gelijkwaardig op. Ik wil zaken organiseren.

-Zorgen: Ik stel me zorgzaam op, ik moedig de kinderen aan, ik benadruk de positieve kanten van de ander, ik kan me inleven in een ander.

-Volgen: Ik geef een ander de ruimte, ik houd me ook aan hun regels, ik luister en doe wat zij vragen, ik kan kritiek accepteren.

-Winnen: Ik wijs de kinderen op de gemaakte fouten, ik durf eisen te stellen en ik geef grenzen aan, ik durf de competitie aan te gaan, ik vertrouw op mijn eigen oordeel.

Bijlage III verslag van de gesprekjes van het Kinderkwaliteiten spel.

Samen met de ib'er hebben we gekeken naar materialen voor het beïnvloeden van het groepsproces. Daarom ga ik werken met het Kinderkwaliteitenspel. In kleine groepjes mogen de kinderen elkaars kwaliteiten benoemen om zo elkaar beter te leren kennen. Hier zijn we in totaal vier maanden mee bezig geweest

Ik ben in september begonnen met het kinderkwaliteitenspel. De kinderen kwamen in groepjes van 6 bij mij. Ik heb de groepjes zelf gemaakt en rekening gehouden dat de vriendengroepen gemixt werden. Dit heb ik gedaan zodat ze juist andere kinderen zouden ontmoeten. Om te beginnen mochten ze zelf 1 kwaliteit uitzoeken die bij hen paste, ook het groepje zou 1 kwaliteit zoeken die bij die persoon hoorde. Door er samen in de groep over te praten moesten ze zich kwetsbaar opstellen. Sommige kinderen vonden dit lastig, anderen vonden het erg makkelijk om een kwaliteit van zichzelf op te noemen. Het groepje moest door gezamenlijk overleg 1 kwaliteit zoeken. Hier mochten ze over discussiëren. Je zag ieder kind opbloeien als het gesprek binnen het groepje over hem/haar ging. Het groepje leerde de mening te geven en goed naar een ander te kijken en te luisteren. Vooral de stille kinderen moest ik wat aansporen, maar meestal deden ze uiteindelijk ook goed mee in het gesprek.

Nadat ik elk groepje gehad had over de goede eigenschappen, heb ik andere groepjes gemaakt en ze een nieuwe opdracht gegeven. De kinderen mochten eerst voor ieder weer een positieve eigenschap aangeven. Het waren immers andere kinderen. Daarnaast moesten ze in het groepje overleggen welke kwaliteit een kind nog zou moeten oefenen, om zich nog beter te gedragen in de klas. Doordat andere kinderen benoemde wat jij als kind nog zou moeten leren als kwaliteit, zag je dat dit goed binnen kwam bij de kinderen. Dit voelde helemaal niet als negatief. Ik lette erop dat ze het juist op een positieve manier brachten. Het doel was natuurlijk ook, om het in de klas beter te laten verlopen. En dit konden ze op een goede manier uitleggen en onderbouwen. Ieder kind kreeg van de anderen een opdracht mee om aan te werken. Erg knap dat eigenlijk alle kinderen dit goed durfden te zeggen en het ook op een positieve manier konden verwoorden.

Analyse: Ze leerden elkaar kennen en waarderen. Je zag dat ze blij terug naar de klas gingen. Ik heb aan het eind van het gesprek nog eens de kwaliteiten samengevat. Zo heb ik namens de kinderen en vanuit mijzelf ieder kind een compliment kunnen geven. Het werden hele fijne gesprekken en werkvormen.

De kinderen durven steeds meer zichzelf te zijn binnen de groep. Ze kunnen op een goede manier een leerpunt aangeven zonder dat het andere kind zich aangevallen voelt. Je merkt dat ze zich kunnen inleven in een ander. Ze hebben een beter zicht op hun eigen verantwoordelijkheid en ook de oorzaak, die ze bij zichzelf en bij een ander kunnen zoeken.

Dit zijn de kwaliteiten die ze aangegeven hadden:

ln nr	Kwaliteit 1	Kwaliteit 2	Kwaliteit 3	Kwaliteit 4	Kwaliteit leerpunt
1	Tevreden	Vrolijk	Belangstelling	Keuzes maken	Voor zichzelf opkomen/ negeren
2	Geduldig	Open	Vertrouwen	Ideeën	Voorzichtig (minder stoer doen)
3	Sportief	Handig	Opkomen voor mezelf		Serieus
4	Sportief	Zelfver trouwen	Lef	Grappig	Behulpzaam
5	Creatief	Rustig	Luisteren	Belangstelling	Lef
6	Vrolijk	Belangstelling	Spontaan		Kracht (doorzettingsvermogen)
7	Eerlijk	Vrolijk	Vertrouwen fantasie	Luisteren	Zelfvertrouwen
8	Vriendelijk	Speels/ lef	Opkomen	Schoonheid	Eerlijk, handig
9	Sportief	Kracht	Zelfvertrouwen	Volhouden	Rustig
10	Vriendelijk	Tevreden	Vrienden maken		Grenzen stellen (aangeven wat je wel en niet leuk vindt)
11	Grappig	Creatief	Lef/ humor	Samenwerken	Gehoorzaam
12	Avontuurlijk	Eerlijk	Volhouden	Ideeën	Vriendelijk (je bent zo eerlijk dat het bot over komt)
13	Enthousiast	Schoonheid	Troosten	Knuffelen	Zelfstandig (werken)
14	Grappig	Precies	Voor zichzelf opkomen	Humor/ lef	Gehoorzaamheid
15	Lief	Sociaal	Belangstelling	Kracht	Gehoorzaam/ serieus
16	Vriendelijk	IJverig	Ideeën	Schoonheid troosten	Open (soms iets te stil)
17	Slim	Grappig	Volhouden	Fantasie belangstelling	Samenwerken

18	Vrolijk	Eerlijk	Samenwerken	Luisteren	Zelfvertrouwen
19	Vrolijk	Zelfvertrouwen	Humor	Samenwerken	Serieus (tegen het kletsen)
20	Dromerig	Tevreden	Samenwerken	Schoonheid fantasie	Voor mezelf opkomen
21	Netjes	Dromerig	Luisteren	Kracht	Lef (mag meer, je mag sterker in je schoenen staan)
22	Gezellig	Belangstelling	Lef	Vrienden maken	Serieus
23	Gezellig	Blij	Samenwerken	Vrienden maken	Precies
24	Voorzichtig	Vriendelijk	Creatief	Rustig/ijverig	Lef
25	Tevreden	Zacht	Luisteren	Ideeen/ vertrouwen	Voor jezelf opkomen
26	Handig	Nieuwsgierig	Zelfvertrouwen		Gehoorzaam
27	Grappig	Blij	Vrienden maken	Kracht/ humor	Rustig (Je bent af en toe te druk)
28	Vrolijk	Sportief	Volhouden		Ordelijk (niet te laat komen)
29	Spontaan	Vrienden maken	Nieuwsgierig	Zelfvertrouwen	Open (openstaan voor andere kinderen)
30	Creatief	Lief	Ideeen	Kracht	Gezellig

Bijlage IV Verslag groeps gesprek met directeur.

De cito is geweest en langzamerhand verandert de mentaliteit van de groep.

In de klas ging het naar verhouding wel goed, maar zo gauw er vrije momenten waren, ging het mis. Buiten op het schoolplein gaven ze snel een weerwoord aan de andere leerkrachten. Ze hadden het gevoel, dat ze zelf de regels konden veranderen, omdat zij de laatste fase waren in gegaan. Zo extreem, dat ze zelfs met deo-bussen en aanstekers aan het 'spelen' waren in de kleedkamer. Sinds 1 februari hebben we een nieuwe directeur, samen met haar hebben we een oplossing gezocht. We gaan een groeps gesprek voeren, waarin ik als leerkracht, mijn duopartner, twee leerkrachten vanuit de school, de iber en de directeur aanwezig zijn. Dit hebben we bewust gedaan, omdat we de kinderen willen laten zien dat het schoolbreed gezien wordt en niet alleen klassikaal. Zodat ze de juiste waarde aan het gesprek kunnen hechten. Het gesprek vindt plaats in het lege lokaal, omdat we daar gemakkelijk in een kring kunnen zitten.

Verslag van het eerste gesprek: Maart 2011

Ik nodig de kinderen uit in het lege lokaal. Er ontstaan meteen een heleboel vragen, maar ik geef aan dat ze dadelijk alle tijd hebben om alles te vragen en te vertellen. We lopen naar het lege lokaal en de kinderen gaan in een kring zitten. Wij als leerkrachten zitten er her en der tussen in.

Deborah onze directeur opent het gesprek.

Ze geeft aan wat het doel van het gesprek is: Het schooljaar goed afsluiten! Zodat we allemaal kunnen terug kijken op een fijn en leuk jaar.

Er zijn een paar spelregels verbonden aan dit gesprek:

- Luisteren naar elkaar
- Vinger opsteken
- We lachen elkaar niet uit
- We noemen geen namen
- Iedereen is verantwoordelijk voor zijn eigen gedrag
- Je mag je mening zeggen op een nette manier, hier zijn geen consequenties aan verbonden.

Als ze vraagt hoe de kinderen het zelf vinden gaan zeggen ze het volgende:

Het gaat niet altijd goed, we luisteren niet altijd goed naar de juf.

Ze moet soms lang wachten tot het stil is bij de uitleg van de weektaak.

Niemand heeft zin in de uitleg en dan doen we onze eigen dingen.

Soms duurt de uitleg te lang.

Als Deborah vraagt wat de kinderen hier zelf van vinden en wanneer ze het beste kunnen werken, zeggen ze het volgende:

Ik kan het beste werken als het stil is.

Het is niet leuk als de juf vaak moet waarschuwen en moet mopperen.

Eerst deden we op donderdag drama, maar dat doen we niet meer.

Hier hebben we geen tijd meer voor.
Als het stil is in de klas, is het soms ook saai.
Wij houden van grapjes.

In het kort stipt Deborah de situatie aan, die zich voordeed bij de invaller, hoe ze buiten reageren, wat er gebeurde in de kleedkamer, wat er bij de 'paal' gebeurt voor school.

Soms zijn er dingen die gewoon niet kunnen. Je moet je aan bepaalde regels houden zoals iedereen hier op school. Door er samen over te praten, laten de kinderen zien dat ze heel goed weten wat de bedoeling is.

Waar zijn jullie als groep goed in.

- Voor elkaar opkomen
- Samenwerken
- Gezelligheid

We maken de volgende afspraken:

Geen ja maar gebruiken als iemand iets tegen je zegt.

We letten op onszelf en zijn verantwoordelijk voor ons eigen gedrag.

We spelen samen op het schoolplein.

Analyse:

Ik vind het knap hoe de kinderen het gesprek gevoerd hebben. In plaats van in de verdediging te schieten luisterden ze naar onze zorgen. Ze zagen het probleem en konden goed mee denken. We waren samen op zoek naar een oplossing en hebben die samen gevonden. De kinderen zien zelf dat het in de klas eigenlijk wel goed gaat. Ze hebben inderdaad goed geleerd om samen te werken. Toen we terug naar de klas liepen zei één van de kinderen: Ik dacht dat we een preek kregen, maar het viel me erg mee!

Ik kan eigenlijk hetzelfde zeggen. Ik kon niet vooraf voorspellen hoe ze zouden reageren. Maar ze hebben ruim een uur geluisterd en hun best gedaan. Je zag dat het intensief voor hen was, ze kregen er rode wangen van.

De ouders werden geïnformeerd door een brief namens de directeur. Hier stond in uitgelegd dat we een groepsgesprek hadden gehad met alle kinderen. We willen dit schooljaar namelijk op een leuke manier met hen afsluiten.

Evaluatiegesprek April

In een half uur willen we even kort evalueren en nieuwe afspraken maken. Dit doen we op dezelfde plek en met dezelfde personen.

Deborah vraagt hoe de kinderen het nu vinden gaan?

- Het gaat meestal goed.
- Ik heb het naar mijn zin.

- Het is beter geworden, vooral mijn eigen gedrag (Piet). Ik kreeg complimenten van de juf, toch gaat het nog niet helemaal goed.
- Het ene moment gaat het beter dan het andere moment.
- Ik vind het beter gaan.
- Bij de duopartner gaat het veel beter.

Oke hartsikke goed!

We kijken even naar de afspraken.

Geen ja maar gebruiken als iemand iets tegen je zegt.

Het gaat automatisch.

Ik vergis me nog wel eens en zeg dan Oeps!

We blijven dus nog even op deze afspraak letten.

We letten op ons zelf en zijn verantwoordelijk voor ons eigen gedrag.

Gaat beter.

We spelen samen op het schoolplein.

Gaat beter.

Andere juffen en meesters geven ook aan dat het veel beter gaat.

Vervolg afspraken: We blijven letten op:

- **Ja maar**
- **Incidenten houd, je aan de afspraak, er blijven dingen gebeuren die niet mogen.**
- **Probeer op tijd op school te zijn en niet na de bel het schoolplein op te komen.**
- **Zet je fietsen in het rek.**

Afsluitend zeggen de leerkrachten verschillende complimenten en maken we een afspraak over vier weken.

Analyse: Het is erg leuk om te merken dat de kinderen ook het verschil zien. Door even zo samen te zitten voelen ze zich serieus genomen en gaan we allemaal weer met een goed gevoel terug naar de klas.

Bijlage V Het Logboek

Logboek Daniëlle

Juli 2010

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?
1. Toen ik eenmaal wist dat ik deze groep zou krijgen, heb ik samen met de ib-er verschillende gesprekken gehad over het gedrag van deze groep. Het ging vooral over de positieve en negatieve factoren. Hoe moet je zo'n groep aanpakken, welke tips kan ze mij geven. 2. Ik had de eerste kennismakingsmiddag in de groep. We hadden een kennismakingsspel gedaan en de kinderen hebben een formulier ingevuld over zichzelf.
Wat leverde het op?
1. Al snel kwamen we tot de conclusie dat ik me moest gaan verdiepen in de groepsvorming. Door de kinderen hierin te begeleiden, was het raadzaam om een positief proces op te starten. De ib-er raadde mij de boeken: Grip op de groep en Interactiewijzer aan. 2. We hebben een goede start gemaakt, het doel om elkaar te leren kennen hebben we bereikt.
Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?
1. Door deze boeken te lezen kreeg ik een duidelijk beeld van het ontstaan van een groep. Een waardevol begin voor een nieuw schooljaar. Het groepsproces moet ik vanaf dag 1 inzetten. Ik vind dat wel erg spannend en merk dat het enige druk oplevert. Het doet mij wel goed dat ik het vertrouwen krijg om deze groep te draaien. 2. Ik vond het spannend om de kennismaking te gaan uitvoeren. Ik had het goed voorbereid, maar ik merkte wel dat ik niet helemaal ontspannen was.
Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?
Ik ga de literatuur lezen in de zomervakantie en dit in de eerste week toepassen
Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.
De kennismakingsmiddag was behoorlijk rumoerig. De kinderen gingen natuurlijk bij hun vriendjes en vriendinnetjes zitten. Het resultaat was, dat ik soms lang moest wachten tot het stil werd. Dit is goed om te onthouden. Ik moet gaan ontdekken, hoe ze elkaar kunnen beïnvloeden om het gewenste resultaat te bereiken. Daarnaast kiezen de kinderen bewust voor een plek. Welke kinderen kiezen ervoor om bij elkaar te gaan zitten. Bij wie zoeken en vinden ze veiligheid.

Logboek Daniëlle

Augustus 2010

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?
Op de eerste schooldag heb ik de dag geopend met de regels die we in de klas hanteren. Regels voor het gedrag hebben we samen afgesproken. Aan het einde van de PowerPoint kwam de mededeling,

dat het aan hen zelf zal liggen om er een leuk en goed jaar van te maken. We hebben wat kennismakingsspelletjes in de kring gespeeld. Vooral door het aanvullen van regels zoals: mijn buurman lust graag.... Moesten ze dingen aan elkaar vragen en leerden ze elkaar beter kennen. We zijn aan het werk gegaan en ik heb vooral veel complimenten gegeven. Ik heb alles benoemd wat goed gaat en alleen aan het gedrag wat ik niet tolereer consequenties verbonden. We hebben een goed gesprek gehad over de leerkracht, die zij graag willen hebben. Waar moet de leerkracht aan voldoen in hun ogen. We hebben al verschillende evaluerende gesprekken gehad. Ze konden ook zelf aan geven hoe ze het vonden gaan in de klas.

Wat leverde het op?

De kinderen konden goed begrijpen waar ik het over had, er ontstond een basis van vertrouwen en respect. Hierdoor merkte ik dat het in de klas erg goed ging. De kinderen waren erg positief en merkte ook dat mijn gedrag afhankelijk was van hun gedrag. Ik moest niet te streng zijn en aardig doen en de goede dingen zien. Ze zagen wel in, dat ik dat alleen kan, als hun gedrag ook verandert.

Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?

Ik merkte, dat ik het lang niet zo moeilijk vond, als ik dacht dat het was. Ik kon ontspannen werken. Door het positieve te benoemen, werd ik zelf ook positief. Dat zorgde er dan weer voor, dat de kinderen ook konden ontspannen. Je moet wel wat geduld met ze hebben. Ze doen alles wat je van ze vraagt, maar het gebeurt soms niet meteen. Ik heb wel het gevoel dat we een goede start hebben gemaakt. De formingsfase zijn we goed doorgekomen. We hebben goede regels gemaakt en ik hanteer ze zover als ik kan consequent. De stormingsfase begint wel te komen. Ze zijn aan het zoeken wat ze kunnen doen, binnen de regels die we samen opgesteld hebben. Maar ik kan samen met hen goede beslissingen nemen.

Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?

Samen met de ib-er hebben we gekeken naar materialen voor het beïnvloeden van het groepsproces. Daarom ga ik werken met het Kinderkwaliteitspel. In kleine groepjes mogen de kinderen elkaars kwaliteiten benoemen, om zo elkaar beter te leren kennen. Ook wil ik individuele gesprekjes met de kinderen voeren, om een goed contact met hen te krijgen. Door een ouderavond te geven wil ik de ouders informatie geven over de groep en wat dat met mijn studie te maken heeft. Normaal gesproken hebben we om het jaar een informatieavond, maar ik heb er bewust voor gekozen om het dit jaar ook te doen. Ik probeer tijdens het werken en knutselen samenwerkingsvormen in te zetten, zodat de kinderen ook zo van elkaar kunnen leren.

Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.

Ik vind de groep beter te hanteren, dan ik verwacht had. Het is een grote groep en dat maakt het wel lastig om ze allemaal goed in de gaten te houden. Ze moeten mijn blik wel voelen en dan gaat het goed. Het gedrag vind ik niet negatief te noemen. Ze kunnen erg goed werken en de uitleg duurt gewoon wat langer als in een andere groep. Ze reageren snel op elkaar en zijn erg veel met elkaar bezig. Samenwerken gaat niet zo goed, ze zien vooral de slechte eigenschappen van een ander. Als ik groepjes maak komen ze meteen vragen of ze onderling mogen wisselen. Zelf groepjes laten maken is

ook geen oplossing omdat er dan kinderen buiten gesloten worden.

Logboek Danielle

September 2011

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?

1. Ik heb de individuele gesprekken met de kinderen gevoerd. We hebben het over hun eigen gedrag gehad. Door de vraag 'Noem drie dingen die ik kan veranderen waardoor het in de klas beter gaat' Heb ik samen met de kinderen een individueel plan gemaakt. Door hun drie leerpunten in te zetten zou het in de klas beter gaan.
2. De ouderavond werd door elke ouder bezocht. Dit was veel meer dan ik van te voren verwacht had. Ik vond het erg spannend aan de ouders te vertellen wat ik in de groep zag.
3. Ik ben begonnen met het kinderkwaliteitenspel. De kinderen kwamen in groepjes van 6. Ik heb de groepjes zelf gemaakt en rekening gehouden dat de vriendengroepen gemixt werden. Zodat ze juist andere kinderen zouden ontmoeten. Om te beginnen mochten ze zelf 1 kwaliteit uitzoeken die bij hen paste, ook het groepje zou 1 kwaliteit zoeken die bij die persoon hoorde.
4. Ik evalueer vaak samen met de kinderen in een kort gesprek hoe ze het vinden gaan en datgene wat ik zie in de groep. Ik benoem zoveel mogelijk de positieve aspecten en geef aan wat ik nog meer zou willen zien. Ik benoem dus het gewenste gedrag.

Wat leverde het op?

1. Ik kon de kinderen op hun drie leerpunten aanspreken. Ze wisten waarom we dit afgesproken hadden en hebben zo samen een goede basis gelegd voor wederzijds respect en hun eigen verantwoordelijkheid.
2. De ouders waren erg verbaasd toen ik vertelde wat ik allemaal zag gebeuren in de groep waar hun kinderen in zitten. Zij waren erg geneigd om de schuld ergens anders te zoeken. Ik heb geprobeerd dit om te buigen en de ouders verteld dat de kinderen ook hun eigen verantwoordelijkheid in moeten gaan zien.
3. Door er samen in de groep over te praten moesten ze zich kwetsbaar opstellen. Sommige kinderen vonden dit lastig, anderen vonden het erg makkelijk om een kwaliteit van zichzelf op te noemen. Je zag ieder kind opbloeien, als het gesprek binnen de groep over hen ging. Het groepje leerde de mening te geven en goed naar een ander te kijken. Vooral de stille kinderen moest ik wat aansporen, maar meestal deden ze uiteindelijk ook goed mee in het gesprek.
4. Ik merk dat de kinderen de gesprekken niet altijd leuk vinden, maar wel het nut ervan inzien.

Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?

1. De drie leerpunten hebben zeker effect gehad om de kinderen bewust te maken van hun eigen gedrag. Het veranderen van gedrag kan alleen als je je bewust bent van datgene wat je

daadwerkelijk doet. Je leert de kinderen naar zichzelf kijken, door hun gedrag te benoemen. 2. Ik heb hier echt een slag gewonnen. De ouders bedankten mij voor het heldere verhaal en waren erg blij dat ik zo open en eerlijk was. Ze hadden niet door wat voor een klas het daadwerkelijk was en waren blij dat ik er iets aan wilde veranderen. Ik merkte dat de ouders achter me gingen staan en me wilde steunen. 3. Ze leerden elkaar kennen en waarderen. Ik heb aan het eind van het gesprek nog eens de kwaliteiten samengevat. Zo heb ik namens de kinderen en vanuit mijzelf ieder kind een compliment kunnen geven. Je zag dat ze blij terug naar de klas gingen. Het werden hele fijne gesprekken en werkvormen. 4. De groep is meer betrokken bij de gesprekken en doet actiever mee.
Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?
Ik blijf de kinderen aanspreken op hun eigen gedrag, om dat proces gaande te houden. Ik ga een sociogram afnemen van de groep. Ik ga door met het Kinderkwaliteitspel. We hebben met de ouders kennismakingsgesprekken.
Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.
Het samenwerken binnen de groep gaat nog erg moeizaam. De kinderen vinden het niet leuk, als ze met een ander dan hun vriendje of vriendinnetje samen moeten werken. Ik zie dat ze met plezier naar school komen en dat het contact met mij positief is. Ze komen graag even wat vertellen en vragen ook veel aan mij. Ze zijn zich langzamerhand bewust van hun eigen verantwoordelijkheid. Er zit dus zeker een stijgende lijn in. De stormingsfase begint langzaam af te zwakken en we kunnen naar de performingsfase.

Logboek Daniëlle Tenbült

oktober 2010

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?
1. Kennismakingsgesprekken voor de ouders. Onze kinderen krijgen pas in januari het eerste rapport. Om de ouders toch al een keer te zien in het schooljaar hebben we kennismakingsgesprekken. In dit gesprek praat je alleen over het sociaal-emotionele aspect en komen de cijfers niet aan bod. Ik ga met de ouders de drie leerpunten van het kind bespreken en ook opnieuw bij hun verantwoordelijkheid neerleggen. 2. Na de herfstvakantie kwamen de kinderen weer op school en merkte ik dat ze erg negatief waren. Ik werd er sterk door beïnvloed en merkte dat ik ook negatief werd. Ik kon het maar moeilijk doorbreken. Totdat ik na een paar dagen de schaalvraag in het groepsgesprek invoerde. 3. Kinderkwaliteitspel. Nadat ik met elk groepje de 1^e ronde had gespeeld over de goede eigenschappen, heb ik andere groepjes gemaakt en ze een nieuwe opdracht gegeven. De kinderen mochten eerst voor ieder weer een positieve eigenschap aangeven. Het waren immers andere kinderen. Daarnaast moesten ze in het groepje overleggen welke kwaliteit een kind nog

zou moeten oefenen, om zich nog beter te gedragen in de klas.
Wat leverde het op?
1. Ik heb goede gesprekken gehad met de ouders. Verschillende ouders gaven aan dat de kinderen weer met plezier naar school gingen. Dat de sfeer aan het veranderen was binnen de groep. De ouders vonden het fijn om te horen wat er allemaal met hun kind afgesproken was en dat zouden ze ook thuis in de gaten houden. Het waren stuk voor stuk goede gesprekken, waarin ik de ouders heb kunnen ontmoeten. Door op deze manier over de kinderen te praten, heb ik ook weer bruikbare informatie gekregen, die ik in de klas kan gebruiken. 2. Door de schaalvraag in het groepsgesprek te gebruiken, konden we specifiek kijken op welk punt we nu zaten en wat we konden doen om een punt hoger te komen. Het gaf de kinderen een doel om aan te werken. Daarnaast was het oplossingsgericht, dus positief geformuleerd en daar is deze groep erg gevoelig voor. 3. Doordat andere kinderen benoemde, wat jij als kind nog zou moeten leren als kwaliteit, zag je dat dit goed binnen kwam bij de kinderen. Dit voelde helemaal niet als negatief. Ik lette erop dat ze het juist op een oplossingsgerichte manier brachten. Het doel was natuurlijk ook om het in de klas beter te laten verlopen. En dit konden ze op een goede manier uitleggen en onderbouwen.
Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?
1. Ik heb meer bereikt dan ik verwacht had. Door met de kinderen probleemoplossend te werken en de ouders hierin te betrekken, merk je vanuit beide kanten medewerking en positieve reacties. Ik merk dat mij dat veel energie geeft. Want het mag duidelijk zijn dat het wel veel energie kost om deze groep te draaien. Doordat ik wel veranderingen merk, geeft mij dat zeker voldoening en de energie om weer verder te gaan. 2. De schaalvraag was een duidelijk middel om datgene waar ik tegen aan liep helder en zichtbaar te maken. Het gaf de kinderen de ruimte, om er over na te denken en te zoeken naar een oplossing. Het zorgde ervoor dat het weer wat beter ging in de klas. We hadden de neuzen weer de goede kant op. 3. Ieder kind kreeg van de anderen een opdracht mee om aan te werken. Erg knap dat eigenlijk alle kinderen dit goed durfden te zeggen en het ook op een positieve manier konden verwoorden.
Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?
Voortzetten van de schaalvraag en de wondervraag erbij betrekken. Individuele ouders uitnodigen om met hun kind in gesprek te gaan. Hierbij wil ik werken met de methode Kids Skills.
Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.
De kinderen durven steeds meer zichzelf te zijn binnen de groep. Ze kunnen op een goede manier een leerpunt aangeven, zonder dat het andere kind zich aangevallen voelt. Je merkt dat ze zich kunnen inleven in een ander. Ze zien hun eigen verantwoordelijkheid, maar ook de oorzaak, die ze bij zichzelf

en bij een ander kunnen zoeken.

Logboek Daniëlle Tenbült

november 2010

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?

1. Op een maandagmiddag liep het helemaal niet lekker. De kinderen waren niet stil te krijgen en al kon ik op mijn kop gaan staan, ze luisterden niet. Ik was vooral aan het mopperen en aan het straffen. Aan het einde van de middag heb ik keuzewerk. De kinderen kunnen zelf een opdracht kiezen uit een kaartenbak die ze uitwerken. Dit vinden ze erg leuk. Maar nu mochten alleen de kinderen, die wel goed gewerkt hadden op de gang werken aan hun opdracht. Elf kinderen bleven bij mij in de klas, zij moesten een brief aan mij en aan de klas schrijven om hun excuses aan te bieden voor hun gedrag en een oplossing verzinnen hoe we nu verder moesten.
2. Ik heb twee aparte gesprekken gehad met Bas en Piet en hun ouders. We hebben gekeken naar het werkboek van Kids Skills en vaardigheden benoemd die we moesten leren in de klas.

Wat leverde het op?

1. Door alleen met deze groep kinderen te praten leverde het niets op. Ze waren boos en gefrustreerd, daarom moesten ze van mij de brief schrijven. Hier zijn de meeste serieus mee bezig geweest en kwamen bijna allemaal met de volgende oplossingen:
 - De kinderen in 2 talen zetten en niet in groepjes.
 - De kinderen die niet goed meedoen, ander werk geven en ze mogen ook niet met de leuke dingen meedoen aan het einde van de dag, zoals keuzewerk, tekenen, knutselen enz.
2. Door het gedrag van Bas en Piet te benoemen met hun ouders, werd de ernst van de zaak wel duidelijk. Zowel voor Piet als voor Bas. Hierdoor zag ik meteen gedragsverandering in de klas.

Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?

1. Ik heb de verantwoordelijkheid weer bij hen neergelegd en zij zijn met een oplossing gekomen. Ik heb meteen uit school nieuwe plekken gemaakt. De kinderen zitten nu niet meer in groepjes maar in rijtjes van 3. Ik kon ze niet in tweetallen zetten omdat ik daarvoor te weinig ruimte had. De kinderen gaven zelf aan dat ze het niet leuk vonden maar wel als de beste oplossing zagen. Ik vond dat erg knap.
2. Ik was blij en opgelucht om te zien dat het gesprek meteen zijn weerslag had in de klas.

Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?

Groepsgesprekken blijven voeren en de schaalvraag blijven gebruiken.
De kinderen die niet goed mee doen, ander werk geven en dit klaarleggen.
Bas en Piet op gesprek laten komen met ouders.

Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.

Ik vind het knap, dat ze ondanks dat ze het erg moeilijk vinden toch oplossingen kunnen bedenken, die

bij hen zelf liggen en niet bij de ander. Zeker omdat het een oplossing is die ze zelf eigenlijk niet leuk vinden. Ze hebben door dat hun gedrag dus zeker invloed heeft op het functioneren van de groep.

Logboek Daniëlle Tenbült

December 2010

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?

Het ging deze maand een stuk beter. Na de nieuwe plaatsen hadden ze beter door dat ze gewoon moesten luisteren en dat de hele sfeer daardoor juist verbeterde.

Jammer genoeg hebben we de periode tot aan de kerstvakantie niet goed af kunnen sluiten. Tijdens het kerstdiner mochten de kinderen zelf weten waar ze gingen zitten. Dit had ik niet moeten doen. Ze gingen natuurlijk bij vriendjes en vriendinnetjes zitten. Het resultaat laat zich raden. Ik kreeg ze niet stil om elkaar gewoon smakelijk eten te wensen. Ik raakte hier erg gefrustreerd van, zeker ook omdat er ouders bij waren die kwamen helpen.

Wat leverde het op?

Het leverde mij een vervelende Kerstvakantie op. Ik kon het niet loslaten en het bleef maar in mijn hoofd malen.

Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?

Ik dacht dat het een gezellige avond zou worden. Omdat het de afgelopen tijd zo goed ging had ik ervoor gekozen om ze zelf hun plek te laten kiezen. Achteraf had ik dat niet moeten doen. Ik moet als leerkracht zelf de normen en waarden blijven aangeven, anders hanteren ze die van zichzelf en gaat het mis.

Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?

Weer naar de positieve dingen kijken in de groep. De schaalvraag even goed terug laten komen. Omdat ik dit deels heb laten verwateren. Dit wil ik gaan doen door Kids Skills in actie met de groep te gaan gebruiken

Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.

Het is erg bijzonder maar ik zie de groep als een spiegel, een spiegel van mijn gevoel. Datgene wat ik voel, als ik boos, verdrietig, gefrustreerd of blij ben, krijg ik in drievoud van hen terug. Als ik, zoals in het begin al het positieve benoem, hebben we een geweldige dag. Maar als ik niet zo lekker in mijn vel zit, ik een keer onterecht boos wordt in hun ogen enz. slaat de gehele groep om. Je kunt er op dat moment helemaal niets meer mee. Ze willen niet meer naar je luisteren, waardoor je juist extra boos en gefrustreerd wordt. Een vicieuze cirkel. Het is erg goed waarneembaar maar ook goed te voelen, wat mijn gevoel met deze groep doet. Heel apart en soms ook heel moeilijk.

Logboek Daniëlle Tenbült

Januari 2011

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?

1. Ik ben met goede moed begonnen. Mijn gedrag moest weer opgewekt en positief zijn, om dit ook naar de kinderen uit te stralen. Jammer genoeg gebeurde er iets heel anders binnen het groepsproces. We kwamen terug in de stromingsfase. De kinderen hadden vakantie gehad en de veiligheid van de groep was even onvertrouwd. Ze moesten opnieuw aftasten wat ze aan elkaar en aan mij hadden. Ik kreeg dit door toen ik voor mijn meesterstuk de literatuur aan het uitwerken was. Omdat de waarden en normen vast stonden dacht ik weer gewoon verder te gaan, maar voor de groep is zo'n vakantie van twee weken erg lang en moeilijk. Ik heb me dus vooral hier op gericht en samen met de kinderen de regels nog een keer goed herhaald en bijgesteld. 2. Met de ouders en Bas en Piet heb ik een slecht nieuwsgesprek gevoerd. Zij drukken samen een behoorlijke stempel op de groep. We hebben weer duidelijke afspraken gemaakt.
Wat leverde het op?
1. Je zag de onrust bij de kinderen, de onveiligheid. De pesterijen kwamen deels weer terug. Echt een terugval in het proces dus. Doordat ik het opmerkte, kon ik de kinderen weer helpen om elkaar terug te vinden. 2. Het leverde niet zo snel het resultaat op, wat ik wel had verwacht. Bas zag je zichtbaar zijn best doen, maar dit lukte natuurlijk niet elke dag. Piet was erg negatief aanwezig in de groep en heeft vaak apart gezeten.
Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?
1. Ik schrok erg en zag het in het begin echt even niet zitten. 'Hoe moet ik het schooljaar nog afmaken met deze groep?' Was een vraag die vaak door mijn hoofd ging. Ik had er geen zin meer in en wilde er gewoon mee stoppen. Toevallig las ik in de literatuur wat er binnen de groepsprocessen gebeurt en hoe je met machtsstrijd om moet gaan. Hierdoor kon ik het in een ander perspectief zien. Kon ik weer naar oplossingen kijken en begrip hebben voor de situatie. Ik moet de lat niet te hoog leggen voor mezelf en kijken naar de dingen die wel goed gaan en die we al bereikt hebben. 2. Ik kreeg het gedrag van Piet niet bijgestuurd. Ouders gaven aan dat ze hem thuis ook erg lastig vonden en vaak ruzie met hem hadden. We geven hem nog 4 weken en anders gaan ze met hem naar een kinderpsycholoog.
Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?
Kids Skills in actie Furmann (2010) inzetten. De positieve dingen blijven zien en complimenten geven. Gesprekken met ouders blijven voeren.
Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.
Ze kunnen er weinig aan doen, het overkomt hen ook. Het is erg lastig voor de kinderen om in deze groep te werken. Dit komt omdat buiten de groep de normen en waarden anders zijn dan in de klas. Zo gauw ze dus een tijdje uit de klas zijn raken ze dit kwijt. Twee weken vakantie is erg lang, daarin

hebben ze namelijk alleen contact met hun eigen informele groepjes. Door de dingen die ze doen veranderen hun groepsregels. Als ze weer op school komen hebben ze nieuwe groepsregels. Ze moeten zich opnieuw laten gelden en laten zien. Er komt opnieuw een fase van uitproberen, want er is een onveilige situatie ontstaan. De stormingsfase duurde wel korter en was minder intensief dan aan het begin van het schooljaar. Je kunt zo dus wel zien dat er een groot stuk bewustzijn gecreëerd is. Langzaam aan zijn we weer op de goede weg. Als leerkracht blijft de sturende rol heel erg belangrijk

Logboek Daniëlle Tenbült

Februari 2011

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?

We konden weer verder werken, we zaten weer in de perfromingsfase. Gezamenlijk dmv Kids Skills in actie hebben we een groepsdoel vast gelegd. Ze moesten punten verdienen door stil te zijn en bij een bepaald aantal punten zouden we het vieren. Dat vieren zou een film kijken zijn. Piet heeft vaak met werk bij de directrice gezeten, omdat het in de klas niet goed ging.

Wat leverde het op?

De kinderen waren ineens betrokken bij een haalbaar doel. Ze zagen een oplossing en werden weer positief. Datzelfde proces gebeurde bij mij natuurlijk ook. Uiteindelijk hebben we het doel ook gehaald en hebben we gezellig met zijn allen een film kunnen kijken.

Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?

Ik was blij om een ommekeer te merken bij mezelf en bij de kinderen. Het is fijn om naar de oplossingen te kijken. Ik keek even alleen naar de problemen en dan kom je er gelijk niet meer uit. Je ziet de toekomst niet en je loopt vast.

Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?

We blijven Kids Skills in actie uitvoeren en verder werken aan hun werkhouding. Ze moeten betrokken blijven bij het proces. De vrije momenten beïnvloeden

Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.

Het is goed om te zien dat je meteen resultaat boekt en dat de kinderen zich ook in willen zetten om het beter te laten gaan. In de klas gaat het weer een stuk beter. Buiten de klas vinden ze het moeilijk om zich netjes te gedragen. De vrije momenten gaan nog moeizaam. Vooral buiten, in de kleedkamer en bij de gymles en met het naar binnen en buiten gaan.

Logboek Daniëlle Tenbült

Maart 2011

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?

1. Ik merkte dat Kids Skills in actie in een groepsgesprek wel ging, maar dat ik er iets nieuws aan moest koppelen. Toen er een dag een invaller in mijn groep was geweest en ze de boel op stelden

hadden gezet, wilde het MT een klassengesprek houden met de groep. Dit zou over hun gedrag tov anderen gaan. Vooral buiten de klas en op het moment dat er vrije momenten zijn. We hebben dit gesprek samen gevoerd met vier leerkrachten, de ib-er en de directrice. (Zij is pas op 1 februari bij ons op school begonnen en is nog erg nieuw voor de kinderen, dit is in dit geval een voordeel) 2. Ik voer met de ouders en het kind de schoolkeuze gesprekken, hier komt ook het gedrag van het kind nog een keer naar voren. 3. Ik heb een kort gesprek met de ouders van Piet. Individuele gesprekken leverden niets op hij bleef dwars en ziet geen eigen verantwoordelijkheid.
Wat leverde het op?
1. De kinderen schrokken in eerste instantie en wisten niet wat ze moesten verwachten. Ze hebben allemaal erg goed geluisterd en mee gedacht met oplossingen. Ze konden hun gedrag goed herkennen en ook benoemen. Ik vond het mooi om te zien dat ze hun eigen verantwoordelijkheid zagen, maar zeker dat ze zichzelf een compliment gaven doordat 1 leerling zei dat ze zo goed konden samenwerken. Daarnaast hoor ik andere collega's zeggen, dat ze merken dat hun gedrag verandert. Ik zie ook dat ze weer even met de neus op de feiten zijn gedrukt en dat ze zich weer inzetten om een leuk schooljaar te hebben. 2. De ouders horen nog een keer hoe het met hun kind gaat. Bij een enkele ouder komt dit als een verrassing binnen, bij de meesten is het herkenbaar. 3. In het begin van maart niet veel, de moeder heb ik naar de huisarts gestuurd omdat ze het niet meer ziet zitten met Piet. Hij trekt zoveel negatieve aandacht dat het erg lastig is om het thuis nog gezellig te houden. In de klas gaat het niet veel beter. Hij wil er niet over praten en wil ook niet mee denken over een oplossing. Als de Carnavalsvakantie is geweest, zie ik wel verandering in het gedrag van Piet. Hij is weer tot rust gekomen en het gaat veel beter in de groep.
Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?
1. Dat het bij een invaller niet goed gaat is te verwachten, als je in acht neemt dat een invaller niet meteen de kinderen kent. Dit zorgt voor een onveilige situatie voor de groep. De normen en waarden die buiten de groep gelden worden gebruikt. Jammer dat ze dan toch terug vallen in hun oude gedrag. Het is wel goed om met de kinderen in gesprek te gaan. Ik vond het erg spannend om het groepsgebesprek zo te voeren. Ik kon van te voren niet voorspellen hoe ze zouden reageren. Het kan heel goed gaan en ze kunnen ineens omslaan. Maar ze hebben het heel erg goed gedaan. Het gesprek was ook erg positief. Een goed initiatief. 2. Het is fijn om met de kinderen en hun ouders erbij even over hun gedrag te praten. Zo is het voor iedereen weer duidelijk. Ik merk dat de ouders een veel beter beeld hebben van het gedrag van de groep en van hun kind. Ze zijn heel erg eerlijk en ze geven aan hoe het gedrag thuis is en dat dit ook niet altijd goed bij te sturen is. 3. Piet is het enige kind in de groep die maar niet naar zichzelf kan kijken. Hij wil of kan zijn eigen

verantwoordelijkheid in de groep niet zien.
Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?
We evalueren het gesprek na een paar weken en kijken of we nieuwe afspraken moeten maken. Sociogram opnieuw afnemen
Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.
Ik vind het knap hoe de kinderen het gesprek gevoerd hebben, in plaats van in de verdediging te schieten luisterden ze naar onze zorgen. Ze zagen het probleem en konden goed mee denken. We waren samen op zoek naar een oplossing en hebben die samen gevonden. Dat je dan ook meteen gedragsverandering ziet is helemaal geweldig! De kinderen zien zelf, dat het in de klas eigenlijk wel goed gaat. Ze hebben inderdaad goed geleerd om samen te werken. Er wordt niet meer gezeurd, als ze in een groepje worden geplaatst. Er zijn twee kinderen die het lastig vinden om goed samen te werken, al gaat het met Tom en Klaar wel steeds beter. Met de rest van de groep gaat het goed.

Logboek Daniëlle Tenbült

April 2011

Wat was er aan de orde/ welke activiteiten en waarom heb ik dit gedaan?
We hebben een evaluatie gesprek met de directrice gevoerd. De leerlingen hebben op de computer het Sociogram ingevuld. De schoolkeuzes zijn afgerond voor de leerlingen. Het gedrag van Piet is goed corrigeerbaar, Bas daarentegen is lastig en dwars.
Wat leverde het op?
Nieuwe fase, ik merk dat de verhoudingen in de groep beginnen te veranderen. We zijn bezig met andere dingen en komen in een nieuwe fase: termination
Reflectie/ wat dacht ik daarmee voor mezelf te bereiken en wat bereikte ik daar feitelijk mee?
Het gesprek met de directrice ging vlot en snel. We konden in een half uur evalueren en nieuwe afspraken maken. We creëerden een positieve sfeer in het gesprek en daarna ook in de groep.
Voortgang/ welke activiteiten wil ik de volgende keer inbrengen?
Ik wil samen met hen de termination fase positief afronden. Dit kan ik doen door op de regels te blijven letten. De kinderen blijven sturen en corrigeren. Samen oplossingen bedenken. Zodat we het schooljaar goed af kunnen ronden.
Hoe interpreteer ik het gedrag van de leerlingen op dit moment.
Lastiger als dat het geweest is. Dit komt echt door de nieuwe fase, ik moet ze goed blijven begeleiden. Blijven aangeven wat de waarden en normen zijn die wij als groep en school belangrijk vinden.

Bijlage VI Groepsanalyse nav observaties

Groepswarmte:

De groep heeft een groei doorgemaakt op het gebied van groepswarmte. Er wordt veel minder om elkaar gelachen en er is meer verdraagzaamheid op bepaalde dingen die kinderen niet kunnen of juist extra goed kunnen.

De groep heeft een voldoende gericht buitenspel. Ze willen wel, maar ze hebben hier nog begeleiding bij nodig. Als je samen op zoek gaat naar een oplossing en goede afspraken maakt, kunnen ze zich hier aan houden.

In de groep hebben we nog steeds meerdere informele groepjes. Deze hangen niet meer zo star aan elkaar. Ze kunnen goed samenwerken met kinderen uit de gehele groep. Als er problemen zijn wordt er naar elkaar geluisterd. De kinderen vinden het erg fijn als ze verantwoordelijkheid krijgen voor de groep. Ze kunnen elkaar op een positieve manier corrigeren. Wel moet je dit als leerkracht blijven aangeven en begeleiden.

De normen en waarden die de groep zelf heeft, zijn op school anders dan in een vrije situatie. Op het schoolplein en in de klas kunnen de kinderen zich aan de regels van de school houden. Lukt dit niet, dan kun je ze uitleggen wat het doel van de regel is. Buiten school geven kinderen aan dat ze het soms nog steeds eng vinden. Dat er situaties ontstaan zonder toezicht en dan verandert het gedrag. Binnen de klassenmuren is dit dus niet het geval.

De kinderen Klaar en Thijn hadden in het begin van het schooljaar last van pestgedrag. Dit is verminderd. Klaar is op Sova training geweest en heeft hier veel geleerd. Thijn kan veel beter samenwerken waardoor er minder conflicten ontstaan.

De sociale vaardigheid:

In de groep zitten een aantal dominante, competitie gerichte jongens. (Piet, Bas, Stan, Cas) Zij willen de baas zijn en dat kan botsen. Reflecteren op het eigen gedrag hebben Bas, Cas en Stan wel geleerd maar voor Piet blijft het een aandachtspunt. Piet heb ik niet in kunnen zetten, als positieve invloed door zijn leiderschap. Wel heeft hij zelf en ook de klas door hoeveel effect zijn gedrag heeft op de rest van de groep. De meisjes zijn zich gaan wapenen tegen de jongens. Dit zagen we in het begin niet, maar door verschillende situaties werd hun aandeel wat duidelijker.

Conflicten worden opgelost door praten. Daar hebben we veel energie in gestoken. Vaak hebben ze de hulp van de leerkracht nodig. In de groep met dominante jongens zit een kind met een gedragsstoornis PDD NOS en ADHD. Voor hem is het moeilijk zijn eigen rol te zien en te benoemen. Je ziet ook dat hij overal negatief uit de sociogrammen komt (Cas).

De groep is vrij leerkrachtafhankelijk, mede door het aantal gedragsproblemen. Bij een invaller of een andere leerkracht gaat het moeizaam.

De groep heeft duidelijke regels nodig om de veiligheid te waarborgen. Alles heeft een vaste plaats, vaste regels, vaste structuur. Wordt daarvan afgeweken, dan wordt de groep drukker, verliest zichzelf en wordt dus onveilig. Er moet een continue mix zijn tussen consequent zijn en een grapje. Je moet goed kunnen relativeren en veel kunnen accepteren als leerkracht. Individueel zijn het allemaal leuke kinderen. Als groep willen ze er echt iets van maken, dit lukt steeds beter.

De groep reageert jonger dan je van de leeftijd mag verwachten! Sommige simpele problemen krijgen ze echt niet opgelost. Opnieuw bespreken is de oplossing en geeft lucht.

Initiatief-rijkdom:

Het zijn echte doeners. De instructie mag niet te lang duren, ook een verhaal moet niet te lang duren.

Aan het werk, werkt het beste. Lekker bezig zijn.

Tijdens de verschillende projecten, waarin de kinderen moeten samenwerken komen de leukste ideeën naar voren. We hebben een uitje gehad. De kinderen regelen sponsors voor een markt die we georganiseerd hebben, kortom hier ligt hun krachtbron.

Als er projecten zijn waar ze zelf verantwoordelijk voor zijn, wordt de betrokkenheid groot. Dan zie je de gehele houding veranderen.

Piet vroeg een keer op een ochtend: 'Juf, hebben we vandaag ook project?' Toen ik een teleurstellend antwoord moest geven zei hij: 'Jammer want daar had ik juist zo'n zin in!'

Dat gaf mij zo'n goed gevoel. Piet die met tegenzin naar school kwam omdat hij het niet meer leuk vond had zin in een project. Dit is maar een voorbeeld natuurlijk maar zo zijn er meer te noemen.

Gaandeweg het jaar mijn rooster verschillende malen aangepast. Ik kreeg namelijk steeds meer inzicht in hun manier van werken. Ze willen een korte instructie, zoveel mogelijk samenwerken, zelf verantwoordelijkheid hebben voor de lessen.